

SANASTOKESKUS TSK • TERMINOLOGICENTRALEN TSK

Sinikka Hieta-Wilkman,
elintarvikevalvonnan sanasto,
terminologisia tiedonlähteitä,
kansakunnan muisti,
terveysiä Virosta,
Suomi kasvitieteen kieleksi,
verkkotunnuspiratismi...

2 | 2008

TERMINFO

THE FINNISH TERMINOLOGY CENTRE TSK

TERMINFO

29. vuosikerta • numero 2 | 2008

JULKAISIJA Sanastokeskus TSK ry
PÄÄTOIMITTAJA Thomas Baltscheffsky
TOIMITUSSIHTEERI Anu Ylissalmi
TOIMITTAJA Sirpa Suhonen (Summaries)
TOIMITUSNEUVOSTO Thomas Baltscheffsky,
Jukka Ihanus, Kristiina Kaski, Ari Muhonen,
Pirkko Nuolijärvi, Matti Ojala, Ari Penttilä,
Rune Skogberg, Seija Suonuuti, Anu Ylissalmi
PAINOPAikka Art-Print Oy
KUSTANTAJA Stellatum Oy
Upseerinkatu 1, 02600 Espoo
www.stellatum.fi

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET

Tilaaajapalvelu/Terminfo
PL 115, 30101 Forssa
puh. (03) 4246 5340
faksi (03) 4246 5341
tilaaajapalvelu@stellatum.fi
www.stellatum.fi

TILAUSHINNAT SUOMESSA 2008

Terminfo ilmestyy neljä kertaa vuodessa.
Kestotilaus 37 € (laskutusväli 12 kuukautta)
Määräaikaistilaus 41 € (kesto 12 kuukautta)
Irttonumero 10,50 €

TILAUSEHTO

Kestotilauksena tilattu lehti tulee tilaajalle tilausjakso kerrallaan ilman eri uudistusta, kunnes tilaaja joko muuttaa sen määräaikaiseksi tai lopettaa tilauksen. Tilauksen hinta on tilausjakson alussa voimassa oleva hinta, joka on painettu lehteen. Tilauksen voi keskeyttää ennen tilausjakson loppua. Peruutus on tehtävä vähintään kaksi viikkoa ennen uuden tilausjakson alkamista. Mikäli peruutus ei saavu määräaikaan mennessä, laskutetaan tilaajan saamat lehdet. Tilausehdot löytyvät lehden jokaisesta numerosta. Osoitetietoja ei käytetä muussa kuin Stellatum Oy:n omissa toiminnassa.

ASIAKASREKISTERI

Rekisterikuvaus ja -seloste ovat nähtävissä Stellatum Oy:n tiloissa. Tilaajan tietoja käytetään asiakassuhteen ylläpitoon ja hoitoon. Yhteydenotot tulee tehdä kirjallisina ja allekirjoitettuina tai henkilökohtaisesti rekisterinpitäjän luona. Tilaaja voi kieltää tietojensa käytön markkinointitarkoituksiin ja markkinatutkimuksiin ilmoittamalla asiasta.

Aikakauslehtien liiton jäsenlehti
ISSN 0358-7517

Sanastoprojektin haasteet <i>Thomas Baltscheffsky</i>	3
Sinikka Hieta-Wilkman – sanastotyön puolestapuhuja sähköalalla <i>Anu Ylissalmi</i>	4
Elintarvikevalvonnan sanastohanke – toimiva tietojärjestelmä sanastotyön avulla <i>Susanna Saarinen</i>	7
Kansakunnan muisti tarvitsee termistöjä ontologioiden muodossa <i>Suvi Kettula</i>	11
Etsi, käytä, vaikuta, osallistu – sanalistoista verkkoyhteistyöhön <i>Anita Nuopponen</i>	12
Terveisiä Virosta <i>Mari Suhonen</i>	15
Ongelmia työhallinnon ruotsinkielisessä sanastossa <i>Anna Skogster</i>	16
Termiharava	18
Kirjallisuutta	20
Summaries	23

Lukijapalautetta voi lähettää Sanastokeskukseen (osoite alla) tai sähköpostitse osoitteeseen terminfo@tsk.fi

TERMINFO INTERNETISSÄ www.tsk.fi/fi/ti

SANASTOKESKUKSEN YHTEYSTIEDOT

osoite Albertinkatu 23 A 12
00120 Helsinki
puhelin (09) 2709 1060
faksi (09) 608 859
sähköposti tsk@tsk.fi
terminfo@tsk.fi
www.tsk.fi

TERMIPALVELU (MAKSULLINEN EI-JÄSENIILLE)

puhelin (09) 608 876
sähköposti termipalvelu@tsk.fi

Sanastoprojektin haasteet

Voiko sanastoprojektin toteuttaa kuka vain? Toki, mutta sanastoprojektin tehokas toteutus edellyttää yleensä yhteistyötä sanastotyön asiantuntijan kanssa. Jos projektia ei koordinoita asiantuntevasti, niin resurssitarve ja kustannukset kasvavat helposti. Lisäksi voi olla vaikeaa saada ihmisiä oman toimen ohella sitoutumaan sanastotyöhön riittävästi. Projektin eteenpäin vieminen edellyttää projektihallinnollista otetta ja hyväksi havaittuja terminologisia menetelmiä.

Projekti alkaa sanastotyön tarpeen tunnistamisesta. Yhteiskunta kehittyi entistä nopeammin, ja uusien osaamisalueiden myötä syntyy uusia termejä. Termejä ei kuitenkaan aina tunneta eikä niitä käytetä yhtenäisesti. Tämä aiheuttaa epä tietoisuutta tiedon tulkinnasta. Termiongelmien havaitseminen voi olla vaikeaa, sillä ongelmat ilmenevät usein vain yksittäisinä, joskin toistuvina, väärinkäsityksinä.

Sanastoprojektit kannattaa organisoida siten, että perustetaan työryhmä, johon kuuluu terminologi ja kyseisen alan asiantuntijoita. Periaatteena on se, että alan asiantuntijat vastaavat sanaston sisällön oikeellisuudesta ja terminologi sanastotyön periaatteiden soveltamisesta asianmukaisesti.

Sanastoprojekti voi toki tarkoittaa eri asioita. Yksinkertaisimmillaan projekti käsittää olemassa olevan aineiston pientä tarkistusta, esimerkiksi oikolukua. Laajimmillaan se käsittää aineiston keruun, tallennuksen, käsiteanalyysin ja käsitejärjestelmien luomisen termeineen ja määritelmineen, projektikokonaisuuden koordinoinnin ja aineiston julkaisemisen.

Sanastoprojektin päämääräksi voidaan asettaa sanaston laatimisen lisäksi organisaatiokohtaisen sanastotyön toimintamallin eli prosessin kehittäminen, jotta sanastotyön tekeminen jatkuisi organisaatiossa myös projektin jälkeen ja laadittuun sanastoon tehtäisiin jatkossa tarvittavia muutoksia ja lisäyksiä.

Sanastotyöhön tarvittava työmäärä näkyy tarvittavan rahoituksen määrässä. Sanastotyö on usein välttämätön edellytys muun toiminnan sujuvuudelle, jolloin toimeksiantajan organisaatio voi toimia yksin rahoittajana. Alakohtaisilla sanastoprojekteilla voi olla samalla useampia toimeksiantajia ja rahoittajia, sillä kaikki alan toimijat hyötyvät yhteisen termistön selvittämisestä. Sanastoprojekti vaatii sanastotyön menetelmien ja kyseisen alan tuntemuksen lisäksi projektihallinnollista osaamista. Sanastotyöhön ryhtyvän kannattaa kysyä sanastotyön asiantuntijoilta sanastoprojektin toteuttamisesta, koska he ovat erikoistuneet juuri tällaisten projektien hoitamiseen.

Thomas B.

Thomas Baltscheffsky
thomas.baltscheffsky@tsk.fi
päätoimittaja

Sinikka Hieta-Wilkman – sanastotyön puolestapuhuja sähköalalla

Anu Ylisalmi

4

Sinikka Hieta-Wilkman toimii sähkö- ja elektroniikka-alan standardisointijärjestön SESKO ry:n toimitusjohtajana. Hän on tuntenut Sanastokeskuksen melkein sen alkuajoista saakka.

Suunnittelutehtävistä standardisointityöhön

Sinikka Hieta-Wilkman on kotoisin Raahesta, Pohjois-Pohjanmaalta. Hän piti jo koulussa kovasti matematiikasta ja fysiikasta, ja tiesi jo varhain haluavansa tekniikan alalle. Lukioaikana valinta kirkastui sähköalaaan. Hieta-Wilkman opiskeli Vaasan teknillisessä oppilaitoksessa sähköinsinööriksi. Hän oli vuosikursillaan ainoa tyttö, ja poikaporukassa oli pakko pitää puolensa. Tämä on tuonut rohkeutta, josta Hieta-Wilkman on nykyään kiitollinen.

Valmistumisensa jälkeen Hieta-Wilkman työskenteli ensin sähkölaitoksella suunnitteluinsinöörinä, mutta muutti sitten kihlattunsa perässä Helsinkiin ja pääsi töihin valvontatehtäviin Sähkötarkastuskeskukseen. 1970-luvulla nainen oli sähköalan tehtävissä harvinaisuus. "Myös esimieheni vaimo oli insinööri, joten hän osasi suhtautua naisinsinööriin", kertoo Hieta-Wilkman, "ja olihan Sähkötarkastuskeskuksessa jo yksi naisinsinööri ennen minua." Hieta-Wilkman eteni varsin nuorena urakointitoimiston päälliköksi.

Vuonna 1994 Hieta-Wilkman siirtyi Sähkö- ja teleurakoitsijaliiton teknilliseksi johtajaksi. Tässä tehtävässä hän vastasi sähköurakoitsijoiden ja muiden sähköammattilaisten teknisestä viestinnästä, laatujärjestelmien kehittämisestä sekä kansainvälisestä yhteistyöstä. Tehtävässään hän myös piti paljon koulutustilaisuuksia ja kirjoitti paljon. 1990-luvun loppupuolella Hieta-Wilkman ryhtyikin opiskelemaan viestintää Helsingin yliopistossa ja valmistui valtiotieteiden maisteriksi.

Syksyllä 2004 Hieta-Wilkman valittiin SESKOon ensin varatoimitusjohtajaksi ja sitten toimitusjohtajaksi. Hän aloitti tehtävänsä "avoinna mielin ja uteliaana" ja on ollut tyytyväinen.

Hieta-Wilkman kertoo, että hänen aloittaessaan työuraansa sähköasennusalalla standardeja ei vielä ollut kovin paljon, vaan tällöin käytettiin erilaisia määräyksiä. Nykyään standardit toimivat eräänlaisena lainsäädän-

Sinikka Hieta-Wilkman tuntee Sanastokeskuksen jo 1970-luvulta saakka.

nön jatkeena. Määräysten ja standardien kanssa Hieta-Wilkman on ollut tekemisissä tavalla tai toisella koko uransa ajan.

SESKO ry vastaa sähkö- ja elektroniikka-alan standardisoinnista Suomessa

Sinikka Hieta-Wilkman näkee SESKOn tehtävien jakautuvan kahteen osaan. SESKO toisaalta osallistuu sähkö- ja elektroniikka-alan standardisoinnin kansainväliseen (IEC) ja eurooppalaiseen (CENELEC) yhteistyöhön maamme edustajana sekä toisaalta saattaa tämän yhteistyön tulokset kansallisiksi SFS-standardeiksi.

SESKO huolehtii siitä, että kansainvälisessä standardisoinnissa on riittävästi suomalaisia asiantuntijoita mukana, jotta Suomen näkökohdat otetaan huomioon. Viime vuonna suomalaisia asiantuntijoita oli mukana lähes 500. Asiantuntijat maksavat osallistumismaksun, jonka vastineeksi he pääsevät vaikuttamaan standardien laadintaan, saavat tulevista standardeista ennakkotietoja ja voivat näin sopeuttaa toimintaansa jo etukäteen.

SESKO on Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:n jäsen ja toimialayhteisö, mutta useimmista muista toimialayhteisöistä poiketen sillä on suorat yhteydet kansainvälisiin sähköalan standardisointijärjestöihin. SFS hoitaa myös sähkö- ja elektroniikka-alan suomalaisten standardien julkaisun ja myynnin.

Viime vuonna lähes puolet SESKOn rahoituksesta koostui standardien myynnistä eli SFS:n maksamista laadintakorvauksista ja SESKOn myymistä IEC-standardeista. Vajaa neljännes rahoituksesta tuli asiantuntijoiden osallistumismaksuista. Työ- ja elinkeinoministeriöstä (aikaisemmin kauppa- ja teollisuusministeriöstä) saatavan rahoituksen osuus on noin kuudesosa, joka on tarkoitettu kattamaan työn edellytyksiä eli ennen kaikkea IEC:n ja CENELECin jäsenmaksut sekä asiantuntijoille maksettavia matka-, käännös- ja sihteeristökorvauksia. Toinen kuudesosa rahoituksesta tuli Sähköturvallisuuden edistämiskeskuksen maksamana sähköturvallisuuden standardisointitukena. Muuta rahoitusta SESKO sai vielä jäsenyhteisöjensä maksamista jäsenmaksuista.

SESKOlla on 21 jäsenyhteisöä. Kaikki olennaiset suomalaiset sähkö- ja elektroniikka-alan yhteisöt ovat liittyneet SESKOn jäseniksi. Jäseniensä kanssa SESKOlla on paljon yhteistoimintaa, muun muassa yhteisiä tapahtumia.

Standardit vaikuttavat jokapäiväiseen elämään

Tällä hetkellä standardisoinnin alalla ajankohtaisia kysymyksiä ovat ennen kaikkea ympäristöön ja energiatehokkuuteen liittyvät asiat. Hieta-Wilkman kertoo, että työ on pitkälti tasapainoilua eri näkökulmien välillä. Esimerkkinä hän ottaa television palamattomuuden, jossa tasapainoa etsitään turvallisuuden ja ympäristönsuojelun välillä: joidenkin mielestä kaikki television palamattomaksi tekevät aineet saattavat olla ympäristön kannalta erittäin haitallisia.

Hieta-Wilkman muistuttaa, että standardit ovat jokapäiväisessä elämässä kaikessa mukana, aina toimistopöydän korkeudesta liikenteen kaistajakoon ja elintarvikkeiden turvallisuudesta vaatteiden pesumerkintöihin.

Kansainväliset standardit laaditaan rinnakkaismenettelyllä, jossa maailmanlaajuinen IEC-standardi vahvistetaan eurooppalaiseksi EN-standardiksi ja identtisenä kansallisena SFS-EN-standardina. Standardien laadinta lähtee liikkeelle IEC:lle tulleesta ehdotuksesta, jonka hyväksymisestä äänestetään. Valmisteluvaiheessa laaditaan standardiehdotus. Tässä vaiheessa on oltava työssä mukana, jos siihen haluaa vaikuttaa. Ehdotus lähetetään

lausuntokierrokselle, jota varten kerätään kansallisesti kommentit. Sitten standardin hyväksymisestä äänestetään. Lopuksi sekä SFS että SESKO vahvistavat valmistellun julkaisun SFS-standardiksi.

SESKOn on tärkeää seurata kansainvälistä standardisointityötä jatkuvasti. "Jos SESKOssa ei olisi oltu hereillä sähkökiukaita koskevaa standardia laadittaessa, olisi ollut vaarana, että Suomessa ei olisi enää voitu käyttää sähkökiukaita kerrostalosaunoissa", Hieta-Wilkman kertoo.

Monipuolisia työtehtäviä

SESKOn toimitusjohtajana Hieta-Wilkmanin tehtäviin kuuluu organisaation johtamisen lisäksi Suomen kansalliskomitean sihteerinä toimiminen eli asioiden hoitaminen CENELECin ja IEC:n kanssa, talouden turvaaminen, avustusten hakeminen ja luennointi.

Hieta-Wilkmanin tyypilliseen työpäivään kuuluu paljon kokouksia, sekä organisaation sisällä että SFS:n ja jäsenyhteisöjen kanssa. Valtaosa työstä on kansainvälistä, ja Hieta-Wilkman käy usein työmatkoilla ulkomailla. "Toimitusjohtaja myös tavallaan antaa kasvot organisaatiolle. Jos SESKOn edellinen toimitusjohtaja *Tuomo Ilomäki* oli Mr. SESKO, niin ehkä minä sitten olen Mrs. SESKO", Hieta-Wilkman naurahtaa.

Hieta-Wilkman pitää parhaana puolena työssään sen itsenäisyyttä ja monipuolisuutta. Hän nauttii myös siitä, että saa työssään seurata aitiopaikalta yhteiskunnan ja sähköalan kehitystä sekä maailmanlaajuisista standardisointia. Hän arvostaa myös SESKOn työhönsä sitoutuneita työntekijöitä ja standardisointiin osallistuvia asiantuntijoita. Hieta-Wilkman kokee suurena vahvuutena edellisissä työpaikoissaan saaneensa laajan kontaktiverkoston sähköalalle ja sidosryhmiin sekä kansainväliseen standardisointiin.

Haasteena Hieta-Wilkman pitää ajanhallintaa, kun "jatkuvasti on monta rautaa tulessa". Jos hänellä olisi paljon aikaa, hän mielellään osallistuisi enemmän kansallisten standardisoimiskomiteoiden toimintaan ja kehittäisi niiden toimintaa edelleen.

Suomen kieli standardisointityössä

Hieta-Wilkman näkee suomen kielen aseman standardisointityössä keskeiseksi. Erityisen tärkeää Hieta-Wilkmanin mielestä on termien käytön yhdenmukaisuus, ettei samasta asiasta käytetä useita eri termejä.

Ilmestyvistä standardeista noin kymmenesosa kään-

netään suomeksi. Kaikkia standardeja ei Hieta-Wilkmanin mukaan ole tarpeen julkaista suomenkielisinä, koska niille ei ole tarvetta: "Suomessa toimii paljon globaaleja yrityksiä, joiden työkieli on englanti, ja monissa muissakin yrityksissä tuotteet tehdään kansainvälisiä markkinoita varten, jolloin suomenkieliset standardit eivät ole välttämättömiä." Suomenkielisiä standardeja julkaistaan suomalaisia toimijoita varten, esimerkiksi sähköasennusalan käyttöön. Sähköturvallisuuteen liittyvien standardien on tärkeää olla saatavilla kotimaisilla kielillä ja ne ovat myös lakisäätöisen sähköturvallisuustutkimuksen aineistoa.

Hieta-Wilkmanin mielestä suhtautuminen suomenkielisten termien käyttöön on jonkin verran muuttunut hänen uransa aikana. Englannin kielen merkitys on kasvanut, ja usein asiat tarkistetaan alkuperäisestä englanninkielisestä standardista, vaikka suomenkielinenkin standardi olisi saatavilla. Varsinkin tietoliikenteen alalla käytetään paljon englannista peräisin olevia slangisanoja, ja englanninkielisiä termejä voidaan käyttää myös suomenkielisen tekstin seassa.

SESKOssa keskustellaan myös työtilanteissa termien käytöstä. Vastikään keskusteltiin siitä, miksi Suomessa on valittu käyttöön termi *pienjännite* eikä *matalajännite*, kun muissa kielissä käytetään termejä *low voltage* ja *Niederspannung*. Myös ulkopuoliset ottavat silloin tällöin yhteyttä SESKOon termiasioissa. Hieta-Wilkman muistaa erityisesti sen, kun eräs kääntäjä kysyi apua suomenkielisten termien valintaan suomentaessaan dekkaa, jossa tehtiin rikos sähkökytkentöjen avulla.

Sanastokeskuksella tärkeä rooli yhteiskunnassa

Hieta-Wilkman pitää Sanastokeskusta erittäin merkittävänä suomalaiselle yhteiskunnalle. Ennen kaikkea Sanastokeskus on tarpeellinen kuluttajan ja asiantuntijan välisen vuoropuhelun tukijana, mutta myös asiantunti-

joiden keskinäisen viestinnän tukeminen on tärkeää. Sanastokeskuksella on keskeinen rooli erikoisalojen kielten luonnissa, yhtenäistämässä ja kehittämässä.

Hieta-Wilkman tutustui Sanastokeskukseen jo 1970–80-lukujen vaihteessa. Hän työskenteli Sähkötarkastuskeskuksessa *Reino Suonuutin* alaisuudessa ja tutustui hänen kauttaan Sanastokeskukseen. Reino Suonuutin vaimo *Heidi Suonuuti* oli tuohon aikaan Sanastokeskuksen johtaja. Hieta-Wilkman kävi muun muassa muutaman Heidi Suonuutin pitämän sanastotyön kurssin. Hän käytti Sanastokeskuksen palveluja myös käsitejärjestelmien määrittelyissä.

Hieta-Wilkman käyttää työssään TEPA-termipankkia ja lukee Terminfo-lehteä. Tarvittaessa SESKO pyytää Sanastokeskukselta lausuntoja. Lisäksi vireillä on sanastoihin liittyvä koulutushanke SESKOn asiantuntijoille.

Aktiivista vapaa-aikaa

Sinikka Hieta-Wilkman asuu Helsingin Lauttasaarella aviomiehensä kanssa. Kotona asuu vielä kahdesta lapsesta nuorempi – ensi vuoden abiturientti. Aviomies on ottanut kodista vastuuta, kun Hieta-Wilkmanin työt ovat venyneet usein vapaa-ajalle. Hieta-Wilkman on mukana monissa sähköalan aatteellisissa yhdistyksissä.

Hieta-Wilkman harrastaa aktiivisesti ruumiinkulttuuria eli käy jumpassa ja kuntosalilla sekä talvisin hiihtämässä. Lisäksi Hieta-Wilkman haaveilee pitkän vaelluksen toteuttamisesta.

Myös puutarhanhoito on Hieta-Wilkmanin sydäntä lähellä, ja työpaikallakin hän on vastuussa toimiston kasvien hoidosta. "Jos en olisi näissä hommissa, minusta olisi varmaankin tullut puutarhuri", hän kertoo.

Viime vuosina Hieta-Wilkman on kiinnostunut myös historiasta ja hän on lukenut paljon Suomen ja lähialueiden historiasta sekä eri paikkakuntien ja kaupunginosien paikallishistoriaa.

SANASTOTYÖN OPAS avuksesi sanastotyössä

Sanastokeskus TSK ry on julkaissut suomeksi Heidi Suonuutin *Sanastotyön oppaan*. Teoksen voi tilata suoraan Sanastokeskuksesta.

Sanastokeskuksesta voi tilata myös teoksen englanninkielisen alkuperäisversion *Guide to Terminology* sekä ruotsinkielisen käännöksen *Terminologiguiden*.

Sanastokeskus TSK, puh. (09) 2709 1060, faksi (09) 608 859, s-posti tsk@tsk.fi

Elintarvikevalvonnan sanastohanke – toimiva tietojärjestelmä sanastotyön avulla

Susanna Saarinen

Elintarvikeeturvallisuusvirasto Eviran ja Sanastokeskus TSK:n yhteistyössä laatima *Elintarvikelain mukaisten rekisterien sanasto – Valvontakohteet* (KUTI 1) valmistui vuoden 2008 alussa. Sanastohanke käynnistettiin alkuvuodesta 2007 Eviran hallinnoiman Kuntien elintarvikevalvonnan tiedonkeruun kehittämisprojektin (KUTI) yhteydessä. KUTI-projekti on kaksivaiheinen. KUTI 1 käsiteli elintarvikevalvonnan valvontakohteita ja KUTI 2 tulee käsittelemään valvonnan avulla kerättäviä tietoja. Nyt valmistunut sanastohanke koski KUTI 1 -projektia.

Sanastoprojektin tarkoituksena oli tukea sitä elintarvikevalvonnan tietojärjestelmien ja rekisterien määrittelytyötä, jota KUTI 1 -projektissa tehtiin. Projektin tuloksena julkaistuun sanastoon valittiin 68 käsitettä, joiden sisältö kuvattiin määritelmien ja niitä täydentävien huomautusten avulla. Käsitteille annettiin suomenkieliset termisuositukset sekä vastineet ruotsin ja englannin kielillä.

Sanastotyöryhmässä olivat Eviran lisäksi edustettuina sosiaali- ja terveysministeriö, maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus Tike sekä Espoon ja Kotkan kaupunkien elintarvikevalvonnat. Evirasta mukana oli edustajia eri osastoilta, jolloin elintarvikesektorin eri alojen asiantuntemus saatiin kerättyä saman pöydän ääreen. Sanastokeskus TSK:sta hankkeen parissa työskenteli kaksi terminologia.

Tarkasti rajattuun tarkoitukseen tehty sanastoprojekti

Elintarvikevalvonnan KUTI 1 -sanastohankkeen erityispiirre oli se, että hanke tehtiin yhtä tiettyä tarkoitusta eli tässä tapauksessa määrättyä tietojärjestelmää varten. Tietojärjestelmän kehittämisprojektin jälkeen sanastoa luonnollisesti hyödynnetään myös tietojärjestelmää käytettäessä. Tarkasti rajattu käyttötarkoitus ei kuitenkaan tarkoita sitä, että varsinaisen sanaston rajaaminen olisi täysin yksiselitteistä. Projektin aikana termivalinnoista keskusteltiin paljon ja sanaston rakennettakin muutettiin.

KUTI 1 -projektissa määriteltiin uusi elintarvikevalvonnan tietojärjestelmä valvontakohteiden osalta. Varsinaisiin valvonnalla kerättyihin tietoihin tai esimerkiksi näytteidenottomenetelmiin ei siis tässä vaiheessa vielä puututtu. Näin myös sanastoprojektin käsitteistö rajautui valvontakohteisiin eli elintarvikealan toimintaan,

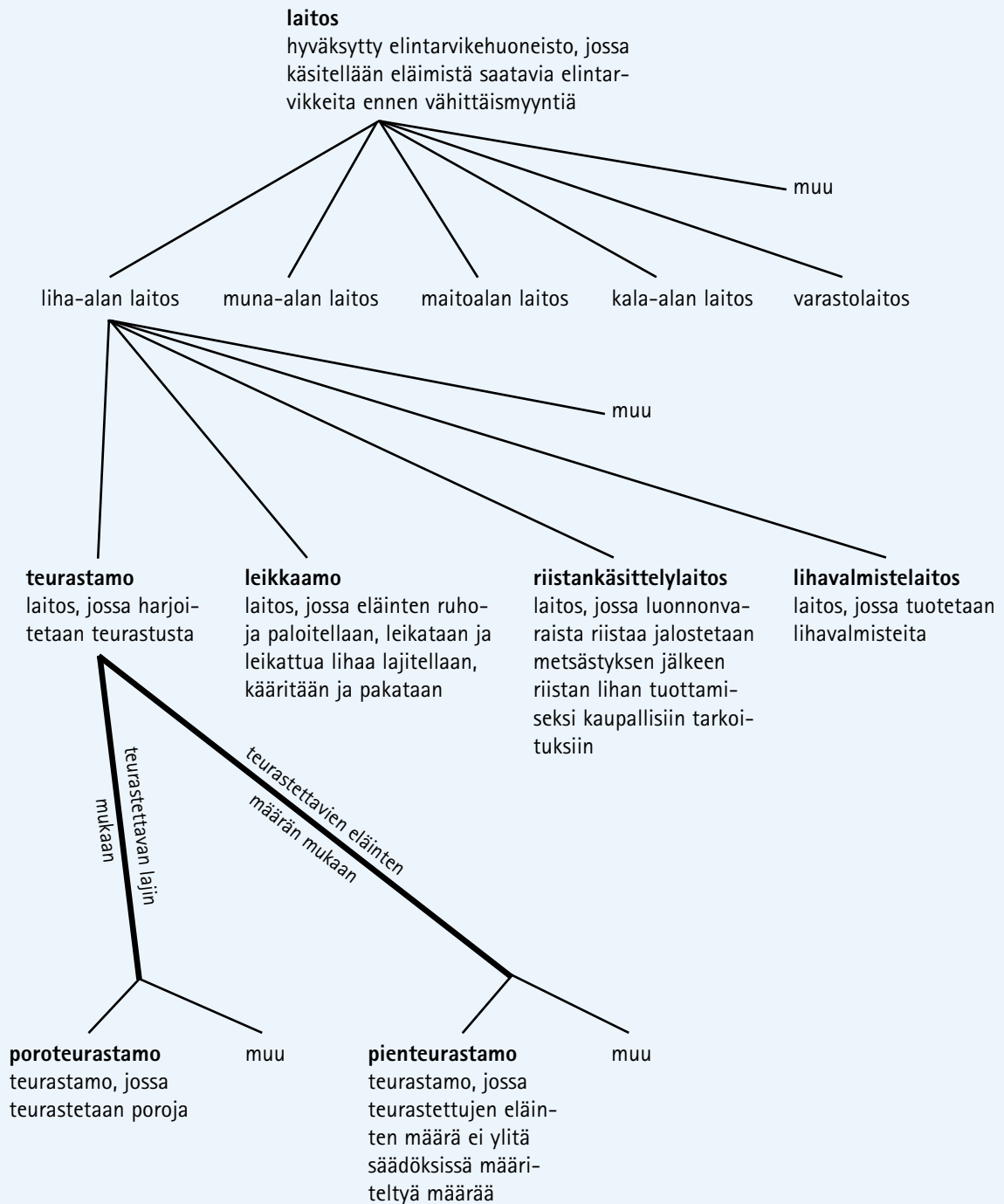
toimijoihin, toimipaikkoihin, tuotteisiin ja näiden luokituksiin.

Sanastossa ei voitu määrittellä kaikkia tietojärjestelmässä käytettäviä käsitteitä, eikä se olisi ollut järkevääkään. Niinpä sanastoon päätettiin ottaa mukaan sellaiset käsitteet, joiden termit saattavat aiheuttaa sekaannuksia. Näin valitut käsitteet eivät aina muodosta kovin yhtenäisiä käsitejärjestelmiä, mikä saattaa tehdä sanastosta hajanaisen. Tämän vuoksi sanaston käsitejärjestelmäkaavioissa on mukana suhteellisen paljon aputermejä eli termejä, joita ei ole määriteltä sanastossa, mutta jotka auttavat käsitejärjestelmien hahmottamisessa. Aputermien avulla saatiin muodostettua yhtenäisiä käsitejärjestelmäkaavioita, joiden avulla pyritään antamaan lukijalle kokonaiskuva aiheesta ja selventämään käsitteiden välisiä suhteita.

Sanastoa lähdettiin aluksi koostamaan niin, että käsiteltiin erikseen maitoalan, liha-alan, kala-alan, muna-alan sekä vilja- ja kasvisalan toimintaa. Koska kaikilta aloilta poimittiin käsitteitä määrittelyn hankaluuden mukaan, käsitteet eivät muodostaneet selkeitä käsitejärjestelmiä. Niinpä päätettiin muuttaa tarkastelukulmaa siten, että lähdettiin liikkeelle yläkäsitteistä toiminta, toimija ja toimipaikka. Sanastossa määriteltiin siis oma kokonaisuutenaan erilaiset elintarvikealan toiminnot, kuten teurastus, myllytoiminta ja kaupakunnostus, erilaiset toimijat, kuten ensisaapumistoimija ja kontaktimateriaalialan toimija sekä erilaiset toimipaikat, kuten hyväksytty elintarvikehuoneisto, laitos ja pienteurastamo. Lisäksi tarkasteltiin elintarvikealan tuotteita eli elintarvikkeita omana kokonaisuutenaan. Sanaston loppuun valittiin vielä valvontaan ja tietojärjestelmiin liittyviä yleisiä käsitteitä, jotka muodostavat oman luvun ja käsitejärjestelmäkaavion.

Elintarvikelainsäädännön määritelmien käyttö sanastotyössä

Sanastotyöryhmässä käytiin paljon keskustelua siitä, miten terminologisessa sanastotyössä tulisi ottaa huomioon lainsäädännössä annetut määritelmät. Myös lausunto-kierroksella lainsäädännön huomioimista kommentoitiin. Pohdittiin sitä, voivatko sanaston määritelmät poiketa lainsäädännön määritelmistä ja toisaalta sitä, kannattaako lainsäädännössä jo määriteltyjä käsitteitä määrittellä uudelleen.

Kaavio. Liha-alan laitokset

Projektin aikana todettiin, että lainsäädännön määritelmät sopivat harvoin sellaisinaan terminologiseen sanastoon. Lakimääritelmässä saatetaan esimerkiksi mainita asioita, joita ei terminologisen käsiteanalyysin perusteella katsottu määritelmään mukaan otettaviksi käsitteiksi. Esimerkiksi *Eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevan hygieniasäätöasetuksen (853/2004/EY)* liitteessä todetaan, että "Tässä asetuksessa tarkoitetaan: – – "lihavalmisteilla" jalostettuja tuotteita, jotka syntyvät lihan jalostuksen tai näiden jalostettujen tuotteiden jatkokäsittelyn tuloksena siten, että leikkuupinnan perusteella voidaan todeta, että tuoreen lihan ominaisuudet ovat kadonneet". Sanastossa määritelmä yksinkertaistettiin ja selkeytettiin alla olevaan muotoon.

lihavalmiste

sv köttprodukt
en meat product (2)

lihatuote, jota on käsitelty niin, että leikkauspinnan perusteella voidaan todeta tuoreen lihan ominaisuuksien kadonneen

Lihavalmisteita ovat esimerkiksi leikkeleet, makkarat ja kypsytetyt lihapullat.

Lihavalmisteen vieruskäsite raakalihavalmiste puolestaan määriteltiin seuraavasti:

raakalihavalmiste

sv rå köttberedning; köttberedning
en raw meat preparation; meat preparation

lihatuote, johon on lisätty mausteita, lisäaineita tai muita elintarvikkeita tai jota on jalostettu, mutta ei kuitenkaan niin, että tuoreen lihan ominaisuudet olisivat kadonneet

Esimerkiksi marinoidut lihatuotteet ovat raakalihavalmisteita.

Eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevan hygieniasäätöasetuksen (853/2004/EY) liitteessä "raakalihavalmisteilla" sanotaan tarkoitettavan "tuoretta lihaa, jauheliha mukaan luettuna, johon on lisätty elintarvikkeita, mausteita tai lisäaineita tai jota on jalostettu, mutta ei kuitenkaan niin, että lihan sisäinen lihassy rakenne olisi muuttunut ja tuoreen lihan ominaisuudet olisivat hävinneet".

Lakimääritelmiä laadittaessa ei yleensä olla otettu huomioon käsitteiden välisiä suhteita. Esimerkiksi yllä

mainituilla lihavalmisteella ja raakalihavalmisteella ei lakimääritelmässä ole yhteistä yläkäsitettä, vaan lihavalmiste määritellään "jalostettuna tuotteena" ja raakalihavalmiste "tuoreena lihana". Terminologisessa sanastotyössä käsitesuhteet taas ovat ehdottoman tärkeitä. Terminologisen sanaston määritelmässä käsitesuhteet näkyvät viittauksina toisaalla sanastossa määriteltyihin käsitteisiin, kuten edellä yhteiseen yläkäsitteeseen lihatuote.

Sanastossa noudatettiin periaatetta, jonka mukaan sanaston määritelmät poikkeavat muodoltaan elintarvikelainsäädännössä käytetyistä määritelmistä, mutta eivät sisällöltään ole ristiriidassa lainsäädännön määritelmien kanssa. Joidenkin käsitteiden kohdalla katsottiin tarpeelliseksi lisätä termitietueeseen huomautus, jossa viitattiin lakiin tai lainsäädännön määritelmään. Lisäksi sanaston esipuheessa korostetaan sitä, että sanaston termit ja määritelmät ovat viestintää tehostamaan tarkoitettuja suosituksia, eivät lakimääritelmiä.

Vakiintunut termistö haasteena

KUTI 1 -sanastohankkeessa törmättiin joidenkin käsitteiden kohdalla siihen, että käyttöön vakiintunut termi ei ollut yksiselitteinen tai kuvannut käsitettä riittävän tarkasti. Esimerkiksi termiä *ensisaapumistoiminta* maalikko ei välttämättä osaa yhdistää eläimistä saatavien elintarvikkeiden kauppaan Euroopan unionin sisällä.

ensisaapumistoiminta

sv verksamhet vid första ankomstplatser
en first destination operations pl

elintarvikealan toiminta, jossa tuodaan eläimistä saatavia elintarvikkeita toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta Suomeen

Ensisaapumistoimintaa koskevat eri säädökset kuin eläimistä saatavien elintarvikkeiden tuontia EU:n ulkopuolisista maista tai muiden kuin eläimistä saatavien elintarvikkeiden tuontia tai EU:n sisämarkkinakauppaa.

Useimmissa tapauksissa termi todettiin kuitenkin niin vakiintuneeksi, että päätettiin olla antamatta uutta termiehdotusta. Vaikka esimerkiksi lainsäädännössä käytetyt termit eivät aina ole riittävän selkeitä ja yksiselitteisiä, uusien termien ehdottaminen niiden rinnalle saattaisi aiheuttaa sekaannuksia. Lainsäädännön termeihin

pitäisi päästä vaikuttamaan silloin, kun lakeja säädetään ja uusitaan.

Käsitteen kalaraakavalmiste kohdalla päädyttiin kuitenkin suosittamaan termiä *kalaraakavalmiste* lainsäädännössä käytetyn *raakavalmisteen* sijaan. Kyse ei kuitenkaan ole termiehdotuksesta, koska myös termi kalaraakavalmiste on alalla käytössä. Termi raakavalmiste päädyttiin mainitsemaan vain huomautuksessa eikä synonyymina, koska se tuntuisi viittaavan ennemminkin kalaraakavalmisteen yläkäsitteeseen kuin samaan käsitteeseen.

kalaraakavalmiste

sv rå bearbetad fiskeriprodukt
en prepared fishery product

kalastustuote, jonka rakennetta on muutettu perkaamalla, fileoimalla, viipaloimalla tai muulla toimenpiteellä, mutta johon ei ole lisätty muita ainesosia

Elintarvikelainsäädännössä käytetään termiä raakavalmiste. Tällöin asiayhteydestä käy ilmi, että kyse on kalasta.

Kalaraakavalmisteita ovat esimerkiksi perattu kala, kalafilée tai suolaamaton mäti.

Tarpeellista tietoa myös kuluttajille

Sanasto on tarkoitettu ennen kaikkea kuntien valvontaviranomaisille ja muille elintarvikevalvonnassa työskenteleville. Sanaston avulla varmistetaan, että kaikki KUTI-projektin tuloksena syntyvään tietojärjestelmään tietoja syöttävät ja sen tietoja käyttävät tarkoittavat samalla termillä samaa käsitettä.

Elintarvikevalvonnassa työskentelevien lisäksi sanasto helpottaa myös elintarvikevalvonnan termejä tarvitsevien kääntäjien, toimittajien ja tiedottajien työtä. Samalla tieto siirtyy valvonnasta kuluttajille sujuvasti, kun tiedonvälityksen kaikissa vaiheissa puhutaan samoista asioista samoilla termeillä. Selkeät määritelmät myös auttavat kuluttajaa elintarvikevalvonnan ja sen tulosten ymmärtämisessä. Elintarvikevalvontaahan tehdään kuluttajien edun vuoksi.

Elintarvikealalla käytetyt termit ovat usein käytössä myös yleiskielen sanoina. Kuluttajienkin on kuitenkin hyvä tietää, miten ja missä rajatuissa merkityksissä näitä sanoja käytetään elintarvikealan erikoiskielessä. Esimerkiksi termiä *laitos* käytetään elintarvikevalvonnassa tarkasti rajatussa merkityksessä.

<elintarvikevalvonta>

laitos

sv anläggning
en establishment; plant

hyväksytty elintarvikehuoneisto, jossa käsitellään eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä

Määritelmä perustuu Suomen kansalliseen lainsäädäntöön (Maa- ja metsätalousministeriön asetus nro 37/EEO/2006). EY-lainsäädännössä (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 852/2004) laitoksella tarkoitetaan kaikkia elintarvikeyrityksen yksiköitä.

Kuluttajan kannalta voi myös olla mielenkiintoista tietää, mikä on *yhdistelmätuote* tai miten *maitojuoma* itse asiassa eroaakaan perinteisestä maidosta.

yhdistelmätuote

sv sammansatt produkt; kombinationsprodukt
en composite product

elintarvike, joka sisältää kasviperäisen ja jalostetun eläinperäisen ainesosan ja jossa kumpaakin ainesosaa on käytetty muussakin tarkoituksessa kuin elintarvikkeen maustamiseen

Esimerkiksi jauheliha- ja juustopitsa sekä lihakeitto ovat yhdistelmätuotteita.

maitojuoma

sv mjölkdryck
en milk drink

nestemäinen maitovalmiste, jonka valmistukseen liittyy muuta käsittelyä kuin rasvan vakiointia, laktoosin hydrolyysia tai proteiinin, tiettyjen kivennäisaineiden tai vitamiinien rikastamista

Esimerkiksi laktoositonta maitojuomaa ei voida kutsua maidoksi johtuen EY-lainsäädännöstä.

Elintarvikelain mukaisten rekisterien sanasto – Valvontakohteet (KUTI 1) on julkaistu ja kaikkien käytössä Sanastokeskus TSK:n TEPA-termipankissa osoitteessa www.tsk.fi/tepa.

Kansakunnan muisti tarvitsee termistöjä ontologioiden muodossa

Muistiorganisaatioissa (museot, arkistot, kirjastot) säilytetään kansakunnan kollektiivista muistia muun muassa esineiden, äänitteiden, filmien, kirjojen, arkistomateriaalin ja näyttöiden avulla. Nämä muistin dokumentit tutkitaan ja niistä saadut tiedot luetteloidaan. Luettelointitavat ovat muuttuneet tekniikan kehittyessä. Käsien kirjoitetuista pahvikorteista on siirrytty monipuolisiin kokoelmien tiedonhallintajärjestelmiin.

Esinetietoja digitoidaan ja haetaan muistiorganisaatioissa erilaisilla hakujärjestelmillä. Luetteloitua kulttuuriperintöä on siirretty viime vuosina myös yhteisiin portaaleihin, jolloin kenellä tahansa on mahdollisuus ajasta ja paikasta riippumatta hakea erilaisia kohteita ja näihin liittyviä kontekstityietoja. Portaaleissa tietoon päästään yleensä käsiksi valitsemalla oikea hakusana. Nimenomaan oikea.

Jotta esineeseen liitetty tieto löytyisi, tulisi tiedon tallettajalla ja tiedon hakijalla olla yhteinen kieli. Luettelointipäässä pelkkä esineen nimen valinta voi joskus olla vaihtoehtoja täynnä. Luetteloidaanko miehen hiihtorekillä käyttämä lippalakki nimellä päähine, lakki, lippalakki, lippis, hiihtolakki, miehen lakki vai muodossa päähine, miehen. Kaikkia variaatioita voidaan periaatteessa käyttää luettelointiterminä. Yleensä museoissa on ohjeena luettelointiaessa kirjoittaa esinettä kuvaava yleistermi ja tarvittaessa tämän tarkenne. Pohdinnan aiheeksi jää, mikä on riittävän yleinen ja mikä sopivan erityinen termivalinta.

Kun termivalinta on tehty museossa ja tieto siirretty yhteiseen hakuportaaliin, on hakijan vuoro ihmetellä, minkä termin hakukenttään kirjoittaisi. Löytääkö lippalakkitutkija hakusanalla lippalakki tarvitsemansa kohteet, jos ne on luetteloitu päähineiksi. Entä miten käy tiedonhakijan, joka haluaisi tutustua Länsi-Suomen läänissä käytettyihin kalastusvälineisiin. Joutuuko hakija kirjoittamaan hakukenttään termi kerrallaan loputtoman määrän erilaisia kalastusvälineitä. Ja entäpä sitten Länsi-Suomen lääni. Sehän koostuu useista kunnista, kaupungeista ja kylistä. Päädyimme herkästi tilanteeseen, jossa kansakunnan yhteinen muisti muuttuu yhden muistiorganisaation tai luettelointisijan omaksi muistiksi.

”Muistin palauttamiseksi” eli hakutoimintojen tehostamiseksi on kehitetty kuitenkin lääke. Se on semanttinen web. Semanttisen webin tavoitteena on käsitteiden merkitykseen perustuvan tiedon jakaminen ja monipuolinen käytettävyys tiedonvälityksessä. Tämä saavutetaan käyttämällä ontologioita. Ontologiaa voidaan kuvailla tietorakennelmana, jossa on kooste määritettyjä ja edustavia sovellusalan käsitteitä. Kullakin käsitteellä on oma käsitteen merkitykseen perustuva sijaintinsa käsittehierarkiassa. Käsitteet muodostavat keskenään merkitysten verkoston. Käsitteistö voi olla tarpeellisin osin näkyvillä käyttöliittymässä, jolloin loppukäyttäjän on helppo valita käsitejoukosta kiinnostavin haun kohde. Tyhjiä hakutuloksia ei enää tule ja hakuohjelma pystyy tarjoamaan mielenkiintoisia käsitteiden välisiin suhteisiin perustuvia uusia kohteita.

Suvi Kettula

Suvi Kettula on Espoon kaupunginmuseon intendentti ja ollut kehittämässä MuseoSuomi-järjestelmän ontologioita.

Edellä esitetyssä lippalakkiesimerkissä kone tietää haun kohde olevan päähine, joka on puolestaan asuste. Se voi suositella myös muita päähineitä. Koska paikkatiedossa voidaan käyttää hyväksi koostumussuhdetta, on ontologioihin perustuvan hakuohjelman helppo löytää ja esitellä hakijalle kaikki Länsi-Suomen läänistä löytyvät kalastusvälineet. Hakijan ei myöskään tarvitse kertoa koneelle, mikä kuuluu kalastusvälineisiin. Sehän on jo tiedossa geneerisen hierarkkisen suhteen kautta.

Museotyön kannalta ontologioihin siirtyminen tarkoittaa kahta asiaa. Toisaalta museoiden on oltava aktiivisia tuottamaan ja ylläpitämään ontologiassa käytettyä museoalan käsitteistöä ja toisaalta luetteloinnissa on kiinnitettävä enemmän huomiota luettelointitermivalintoihin.

Kansakuntamme yhteistä muistia on voinut semanttisesti hakea vuonna 2004 julkaistun yhteisen MuseoSuomi-portaalin (www.museosuomi.fi) avulla. Koekäytössä ollut portaali saa tänä keväänä jatkajan nimeltä KulttuuriSampo (www.kulttuurisampo.fi).

Etsi, käytä, vaikuta, osallistu – sanalistoista verkkoyhteistyöhön

Anita Nuopponen

12

Samalla kun internetistä on tullut suosituin tiedonlähte kääntäjien ja muiden terminologista tietoa etsivien parissa, on siellä julkaistujen terminologisten tiedonlähteiden määrä kasvanut. Kymmenisen vuotta sitten etsin termipankkeja, sanastoja, sanakirjoja ja muita termien, käsitteiden, määritelmien ja erikielisten vastineiden haussa käytettäviä verkkolähteitä ja laadin niistä luokittelun sekä selvitin, miten multimedian keinoja oli hyödynnetty niiden laatisemassa. Kuvia, piirroksia, animaatiota tai videota ei niissä sanottavasti hyödynnetty.

Kävin nyt läpi runsaat 200 erilaista ja eritasoista vapaasti saatavilla olevaa verkkosanastoa ja 15 avointa terminologista tietokantaa. Ajatuksena oli katsoa, oliko tilanne muuttunut, kuka julkaisee, kenelle ja missä kontekstissa. Hyödynnetäänkö multimedian ja hypertekstin keinoja? Nykyään kehitetään paitsi verkkopalveluita myös WWW:n hyödyntämistä yhteistyön välineenä (oppimisolustat, verkkoneuvottelusovellukset, wikijärjestelmät, yms.). Tästä nousi kysymys, käyttävätkö sanastoja laativat WWW:tä kanssakäymiseensä, ja onko mahdollista päästä osallistumaan itseään kiinnostavan erikoisalan sanastotyöhön sen välityksellä.

Kuka, kenelle ja missä kontekstissa?

Yleisesti saatavilla olevat termipankit kuuluvat sanastokeskuksille, valtion laitoksille, kansallisille ja kansainvälisille organisaatioille sekä yliopistoille. Nykyään terminologisia tietokantoja on kokonaan tai rajoitetusti vapaasti saatavilla WWW-käyttöliittymän kautta. Uusia on myös ilmestynyt, esimerkiksi Euroopan unionin uusi termipankki IATE, joka on korvannut EU:n aiempia termipankkeja.

Suurin osa saatavilla olevista resursseista on sanastoja ja sanalistoja, joita ovat laatineet eri alojen asiantuntijat tai harrastajat – useimmiten ilman mitään tietoa terminologisista tai leksikografisista menetelmistä. Läpikäymäni sanastot olivat organisaatioiden (yritykset, verkkokaupat, portaalit, kustantajat, projektit, yliopistojen laitokset, valtion laitokset, tutkimuslaitokset, yhdistykset), organisaation jäsenten tai yksityisten henkilöiden (professorit, tutkijat, alan asiantuntijat, painettujen sanastojen laatijat, opiskelijat, harrastajat ja muut alasta kiinnostuneet) sivustoilla. Kaikista verkkosanastoista ei

selvästi käynyt ilmi, kuka tai mikä organisaatio sanastoa tai edes sivustoakaan pitää yllä.

Verkkosanastojen kohderyhmiksi mainittiin pääasiassa alan asiantuntijat, harrastajat, opiskelijat, koululaiset ja heidän vanhempansa, opettajat, asiakkaat, palvelujen käyttäjät ja yleisö. Termipankit puolestaan on suunnattu kääntäjille ja terminologeille, kuten terminologisten aktiviteettien tilaa 1990-luvun puolivälissä kartoittanut *Pointer Report* totesi. Raportti peräänkuulutti laaja-alaisempaa käyttäjäkuntaa palvelevia terminologisia tietokantoja. Tilanne ei näyttäisi siitä paljoa muuttuneen.

Kontekstiltaan verkkosanastot ovat joko itsenäisiä verkkosivustoja tai osia muista. Hakukoneella löydetty sanastot saattavat osoittautua laajemman sivuston osiksi, vaikkei niissä olisikaan linkkejä muualle. Linkki sanastoon päin ei aina löydy hakemistohierarkian ylemmiltä tasoilta. Jotkut näyttivät palvelimelle unohtuneilta. Sivuston osina toimivat sanastot ovat joko itsenäisiä tai sitten muuhun sivustoon integroitua esimerkiksi niin, että teksteissä esiintyvistä termeistä on linkki sanastoon tai määritelmään. Niitä esiintyy esimerkiksi verkkotietosanakirjoissa, oppimateriaaleissa, verkkokaupoissa tai tuotetietosivustoilla.

Multimediakuvitusta

Painetuissa sanastoissa ja sanakirjoissa kuvia ja grafiikkaa on käytetty jo pitkään. WWW:ssä tila ei ole samanlainen ongelma, joten luulisi, että mahdollisuutta käytettävsiin hyväksi. Samoin kuin vuonna 1996 oli nytkin vaikeaa löytää esimerkkejä verkkosanastoista, joissa olisi ollut tekstin lisäksi staattista (kuvat, valokuvat, kuvat) tai dynaamista (video, animaatio) kuvitusta tai ääntä. Suurimman osan aineistoni noin 30 multimediaelementtejä sisältävästä sanastosta löysin lopulta hauilla "illustrated glossary" tms.

Kuvia oli käytetty havainnollistamaan muun muassa kasveja ja instrumentteja. Perinteisissä termipankeissa ei esiinny kuvitusta, mutta uudempiin sellaisia tullee ja jotkut termitietokantaohjelmat tukevat käsitteiden välisten suhteiden esittämistä graafisilla esityksillä, esimerkiksi Kööpenhaminan kauppakorkeakoulussa kehitetty i-Term. TEPA-termipankissa on annettu graafisia esityksiä käsittejärjestelmistä.

Edelläkävijöiden joukossa videon käytössä on ollut muun muassa *Fachgebärdenlexikon Psychologie*. Nykyäänkin viittomakielten sanastoissa hyödynnetään verkkomultimedian antamia mahdollisuuksia (esim. *Science-Signs*, *Elokuvantaju*). Animaatiota tai elävää kuvaa käytetään esimerkiksi *Stephen Hawkingin* sanastossa havainnollistamaan hänen teorioitaan.

Talking Glossary of Genetics antaa ääntämisen lisäksi myös määritelmät alan asiantuntijoiden puhumina. Sony Musicin *Essential of Classic* -verkkosivustolla julkaistussa sanastossa on ääninäytteiden avulla havainnollistettu soittimia ja muuta musiikkikäsitteistöä. Sanastossa käytetään yrityksen omaa aineistoa, mikä ratkaisee tekijänoikeusongelmat.

Hypertekstit ja tietokannat

Ääripäässä ovat perus-html-koodilla toteutetut yhden sivun sanalistat ja useita erilaisia hakumahdollisuuksia tarjoavat, tietokantajärjestelmillä toteutetut termipankit. Yksinkertaisimmissa sanastoissa ei ole edes linkkejä, vaan kaikki termitietueet eli termit ja niihin liittyvät mahdolliset vastineet eri kielillä ja määritelmät ja muut tiedot on listattu samalle sivulle (esim. *Maahanmuuttoviraston sanasto*). Hakua helpotetaan usein linkittämällä termitietueita toisiinsa ja aakkoslistan avulla. Monisivuisissa sanastoissa aakkoslistasta voi päästä kunkin termitietueen omalle sivulle suoraan tai samalla kirjaimella alkavien termien listaan, josta puolestaan sivulle, jossa täydelliset termitietueet. Aakkoset on voitu ryhmitellä a-e, f-j, k-o, jne. kuten Säteilyturvakeskuksen sanastossa.

Tarkastelluissa termipankeissa hakumahdollisuus useimmiten rajoittuu sanahakuun, jolloin on tiedettävä koko termi tai osa sitä. Sanahaku saattaa etsiä termiä myös määritelmäkestistä. Myös monissa yksinkertaisimmissa sanastoissa käyttöliittymänä on pelkkä hakukenttä, johon termin kirjoittamalla saa yksittäisen termitietueen, kaikki samalla kirjaimella alkavat termit tai joskus jopa koko termilistan.

Joissain sanastoissa on temaattinen hakumahdollisuus, esimerkiksi elokuvatuotannon käsitteitä selittävässä Elokuvantaju-verkko-oppimateriaaliin liittyvässä sanastossa. *Tietotekniikan termitalkoot* -sivustolla on osa käsitteistöä selattavissa käsitejärjestelmäkaavioiden kautta. Ne auttavat tiedonhaussa, kun tietää suurin piirtein käsitteen, mutta ei termiä. Terminologisissa sanastoissa ja tietokannoissa temaattista selailumahdollisuutta ei kovinkaan usein anneta. Asiasanastot puolestaan rakentuvat perinteisesti käsitteiden välisten suh-

Kirjoittajasta:

FT, dosentti Anita Nuopponen toimii soveltavan kielitieteen yliassistenttina Vaasan yliopistossa viestintätieteiden laitoksella. Hänen tutkimus- ja opetusalanansa on terminologia, minkä lisäksi hän ohjaa opinnäytteitä multimedian ja verkkojen käytöstä ihmisten välisessä viestinnässä.

teiden varaan, esimerkiksi *Yleinen suomalainen asiasanasto*.

Suuren aineiston käsittelyyn, julkaisemiseen ja ajan tasalla pitämiseen tarvitaan tietokantajärjestelmä. Aineiston määrä aiheuttaa haasteita myös tiedonhauille. Suoraan verkkosivuilla esitettyjä sanastoja on jykempi ylläpitää etenkin, jos niissä käytetään monimutkaista linkitystä. Niitä on helppo toteuttaa, jos aineistoa ei päivitetä usein eikä se kasva kovin suureksi. Tällä tavoin saadaan hyötykäyttöön hyvinkin tärkeää alan keskeistä termistöä sisältävät "piilosanastot", jotka kiertävät organisaatioissa monisteina tai piiloutuvat julkaisujen liitteisiin.

Interaktiosta yhteistyöhön

Internet antaa mahdollisuuden myös interaktioon – joko käyttäjän ja palvelun tai sanastotyötä tekevien ja siitä kiinnostuneiden väliseen. Yksinkertaisinta interaktiota on se, että käyttäjä käyttää sanastossa annettuja hakumahdollisuuksia. Käyttäjä-järjestelmä-interaktiota edustavat myös joidenkin sanastojen yhteydessä olevat interaktiiviset tehtävät, joitten avulla voi opiskella ja testata käsitteiden tuntemustaan, esimerkkinä sanasto *A Maths Dictionary for Kids*.

Yhteistyö on terminologiselle sanastotyölle olennainen piirre. Verkossa on kuitenkin vain lopputuloksia sanastoprojekteista pdf-tiedostoina (esim. *Digi-tv-sanasto*), verkkosanastoina tai termipankkeihin tallennettuina tietueina. Tällöin viestintä on laatijalta käyttäjälle suuntautuvaa, ja interaktio käyttäjän ja järjestelmän välistä tiedonhakua. Joskus käyttäjälle annetaan mahdollisuus palautteeseen. Joissain verkkosanastoissa pyydetään ehdotuksia uusiksi termeiksi ja määritelmiksi. Tietotekniikan termitalkoot ja *Pankki- ja rahoitussanasto* tarjoavat alan termistön kehityksestä kiinnostuneille pääsyn uusista termisuosituksista tiedottavalle postituslistalle. Molemmat antavat myös mahdollisuuden päästä lausuntoryhmän jäseneksi.

Nämä mahdollisuudet eivät vielä edusta aktiivista verkkoyhteistyötä. Monessa organisaatiossa ja sanasto-projektissa voi olla erilaisia verkkoyhteistyökaluja käytössä. Esimerkiksi FAOTERM kertoo sivullaan verkkotyökalusta, joka on tarkoitettu FAO:ssa tehtävää sanastotyötä varten. Avoimesta sanastonkehittelystä esimerkkinä ovat eri alojen harrastajien verkkoyhteisöt, jotka hyödyntävät esimerkiksi wikityökaluja. Suomen live-roolipelaaajat ry:n sivuilla käydään vilkasta keskustelua alan termistöistä ja käsitteistöistä. *Larp-sanastosta* vastuussa oleva ottaa ehdotukset huomioon ja liittää ehdotuksia sanastoon. Periaatteeltaan kiinnostava toinen sivusto on Linuxin ja muiden avoimen lähdekoodin ohjelmistojen kotoistustyön tukemiseen tarkoitettu wikisivusto *Kotoistuswiki*. Siellä ehdotetaan uusia suomalaisia termejä, keskustellaan niistä ja päätetään käytettävistä. *Wikipediasta* puolestaan löytyy sen laatimiseen liittyvä sanasto, jota kuka tahansa voi muokata. Jotkut muutkin wiki-tekniikalla toteutetut sanastot ovat avoimia, esimerkiksi Wikipediaan sisältyvät eri alojen sanastot.

Yksi avoimista monialaisista yhteistyöfoorumeista on *Wikiwords*, jonne kääntäjät ja muut voivat tallentaa omia erikoisalojen sanastojaan, keskustella niistä ja laajentaa niitä kiinnostuneiden kanssa. Laadun suhteen sillä on vielä paljon tekemistä. Ammattikäntäjien verkkoyhteisön ProZ.com:in *KudoZ* puolestaan toimii "termi-apuverkostona", jonka kautta käyttäjät antavat toisilleen ilmaiseksi termiäpuu. Palkkioksi tiedonsaaja arvioi saamansa vastauksen käyttökelpoisuuden ja tarkkuuden asteikolla 1–4.

Yhteenveto

Terminologisten verkkoresurssien muutos on ennen kaikkea määrällinen. Laadultaan luotettavia termipankkeja onkin kiitettävästi ilmestynyt ilmaiseen verkkokäyttöön. Kuten monilla termipankeilla tänään, on EuroTermBankin filosofiana "general terminology lookup should and will be free of charge"; toimintansa se rahoittaa maksullisten palvelujen avulla. Hyvin erilaiset tahot julkaisevat verkkosanastoja pääasiassa kaikille kiinnostuneille. Multimediatisäilytyksistä valokuvia ja kuvioita esiintyi eniten; ääntä ja liikkuvaa kuvaa harvemmin. Linkkejä käytetään navigointivälineenä monin tavoin, mutta temaattista selausta ei vielä kukaan paljoa hyödynnetä. Kiinnostavaa pohdintaa terminologisen sanastotyön kehittelijöille tarjoavat sivustot, joissa on mahdollisuus ladata omaa aineistoa sivustolle, muokata aiempaa aineistoa, keskustella toisten saman alan termistöistä kiinnostuneiden kanssa ja antaa ja saada palautetta foorumeilla, blogeissa tai wikisovelluksissa.

Lähteet ja sanastot

- A Maths Dictionary for Kids, <http://www.teachers.ash.org.au/jeather/maths/dictionary.html>
- Digi-tv-sanasto, <http://www.tsk.fi/fi/info/digi-tv-sanasto.pdf>
- Elokuvantaju, <http://elokuvantaju.uiah.fi>
- EuroTermBank, <http://www.eurotermbank.com/>
- Fachgebärdenlexikon Psychologie, <http://www.sign-lang.uni-hamburg.de/Projekte/plex/start.htm>
- FAOTERM, <http://www.fao.org/faoterm>
- IATE, <http://iate.europa.eu>
- i-Term, <http://www.danterm.dk/iterm-en.htm>
- Kotoistuswiki, <http://wiki.lokalisointi.org/wiki/Etusivu>
- KudoZ, http://www.proz.com/?sp=about/kudoz#what_are_kudoz
- Maahanmuuttoviraston sanasto, <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?article=1998>
- Nuopponen Anita (1996). Terminology Online: From Term Banks to the World Wide Web. *Terminology Science & Research*, Vol. 7 (1996) No. 1. 21–27.
- Pankki- ja rahoitusalan sanasto, <http://www.tsk.fi/bank>
- Pointer Report (1996), <http://www.computing.surrey.ac.uk/ai/pointer>
- ProZ.com, <http://www.proz.com>
- Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, <http://www.kierratyskeskus.fi/kasitteet.php>
- ScienceSigns, <http://www.sciencesigns.ac.uk>
- Sony Music: Essentials of Music – Online Glossary, <http://www.essentialsofmusic.com>
- Stephen Hawking, <http://www.hawking.org.uk>
- Suomen live-roolipelaaajat ry, <http://www.larp.fi/wiki/Larpsanasto>
- Säteilyturvakeskuksen sanasto, http://www.stuk.fi/sateilytietoa/sanasto/fi_FI/sanasto
- Talking Glossary of Genetics, <http://www.genome.gov/glossary.cfm>
- TEPA-termipankki, <http://www.tsk.fi/tepa>
- Tietotekniikan termitalkoot, <http://www.tsk.fi/termitalkoot>
- Wikipedia: Sanasto, <http://fi.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Sanasto>
- Yleinen suomalainen asiasanasto, <http://vesa.lib.helsinki.fi/yasa>

Terveisiä Virosta

Mari Suhonen

Kaksi Sanastokeskus TSK:n edustajaa vieraili Viljandi-maalla Kopra talussa 13.4.–15.4. järjestetyssä terminologiaseminaarissa. Tilaisuuden järjesti Tarton yliopiston kielitieteen ja kieliteknologian tohtorikoulu, ja siihen osallistui muun muassa virolaisia terminologian tutkijoita, opiskelijoita ja terminologeja. Tilaisuudessa jaettiin myös stipendejä terminologian opiskelijoille.

Seminaarin antia

Osallistuimme ensimmäiseen seminaaripäivään, jossa oli esitelmää monenlaisista terminologiaan liittyvistä aiheista. Sanastokeskus esitteli seminaarin aluksi toimintaansa, tavoitteitaan sekä ajankohtaisia sanastohankkeita eli Pankki- ja rahoitussanastoa sekä Teklan toimeksiannosta tehtävää Tekla Structures -ohjelmistoon liittyvää sanastohanketta.

Pitkään terminologian parissa toiminut kustantaja ja kääntäjä *Heido Ots* kertoi virolaisen termistönhuollon haasteista. Erityisenä haasteena Ots piti projektien hankkimista. Hän kaipasikin Viroon termistönhuoltoon erikoistunutta organisaatiota, jolla olisi arvovaltaa puuttua termikysymyksiin.

Martin Luts CISASTa (Certified Information Systems Auditor) kertoi esitelmässään ontologioiden roolista tietojärjestelmien semanttisessa yhteensopivuudessa. Työn tavoitteena on luoda yleinen virolainen ontologia, joka mahdollistaisi virolaisen semanttisen webin toteuttamisen.

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemian professori *Airi Liimets* kertoi sivistykseen ja kasvatukseen liittyvän sanaston teosta. Sanastossa on tarkoitus määritellä tärkeimmät kasvatustieteen käsitteet, ja parhaillaan työryhmä neuvottelee aihealueen rajauksesta. Aihe on osoittautunut erittäin haasteelliseksi, koska keskeisille käsitteille on olemassa useita määritelmiä. Lisäksi työryhmän on ollut vaikea löytää kompromisseja esimerkiksi sivistys- ja kasvatuskäsitteiden erottamiseksi toisistaan riittävän selkeästi.

Päivän päätteeksi *Liina Paales* kertoi mielenkiintoisesta tutkimusaiheestaan, joka käsittelee kuurojen kansanrunouden termistöä.

Kirjautuus viron termityöstä

Kotiin viemisiksi saimme *Tiiu Erelin* kirjoittaman ja vuonna 2007 julkaistun terminologian oppikirjan *Ter-*

miniõpetus. Teoksessa käsitellään aihetta monesta näkökulmasta. Kirja alkaa katsauksella terminologian tieteenalaan. Sen jälkeen käsitellään sanastotyön kulmakiviä eli käsitteitä ja termejä. Termeihin paneudutaan useasta näkökulmasta: kirjassa käsitellään muun muassa termin ja käsitteen välistä suhdetta, omakielisiä ja vierasperäisiä termejä, termien rakennetta, terminmuodostusta viroin kielen kannalta, termin suhdetta kyseisen erikoiskielen normeihin ja tiiviiden termien muodostamista.

Erelt käsittelee kirjassaan myös sanastotyön prosessia virolaisten esimerkkien avulla. Mielenkiintoinen aihealue kirjassa on virolaisten sanastojen tarkastelu ja niiden laadun arviointi, jonka tavoitteena on kuvata erilaisia tapoja koota terminologinen sanasto. Kirjoittaja on ottanut hyvin huomioon sen, että läheskään kaikki terminologiaan perehtyvät henkilöt eivät ole taustaltaan kielitieteilijöitä, ja kirjassa selitetään kielitieteen termistöä noin sadan käsitteen laajuisen sanaston avulla. Kirja on virokielinen, ja sen lopussa on englanninkielinen tiivistelmä.

Vireää sanastotyötä Virossa

Varsinaisen seminaarin lisäksi ehdimme vaihtamaan virolaisten kollegoiden kanssa kokemuksia sanastotyöstä.

Virossa ammattiterminologeja toimii muun muassa Eesti Keele Instituutin yhteydessä olevassa Eesti Terminoloogia Keskuksessa, joka työllistää viisi henkilöä. Keskus on korvannut Virossa aiemmin toimineen Eesti Õiguskeele Keskusen. Sen henkilökunta vetää sanastoprojekteja ja osallistuu muiden tahojen projekteihin terminologian asiantuntijoina. Keskuksessa kehitellään myös sanastoaineistojen tallennus- ja julkaisujärjestelmää. Eesti Terminoloogia Keskus ylläpitää sivustollaan ESTERM- ja MILITERM-termipankkeja. ESTERM-termipankki sisältää noin 60 000 termiä, ja sen tekemisen aloitti aikoinaan Eesti Õiguskeele Keskus. MILITERM-termipankista puolestaan löytyy turvallisuus- ja puolustuspolitiikan termejä, ja sitä täydennetään käynnissä olevassa sanastoprojektissa.

Virolaisten terminologioiden haasteet liittyvät samoihin asioihin kuin Suomessakin: projektien hankkiminen vie aikaa, projekteihin osallistuvien sanaston aihealueen asiantuntijoiden aika on kortilla ja tallennus- ja julkaisumenetelmiä täytyy kehittää itse aktiivisesti, jotta ne vastaavat ammattilaisten tarpeita.

Viron sanasto- ja ontologiatyöstä kiinnostuneiden kannattaa tutustua muun muassa Tarton yliopiston Keeleteaduse ja tehnoloogia doktorikoolin sivustoon www.fl.ut.ee/110623 sekä Eesti Terminoloogija Keskusen sivustoon www.eki.ee/termin/termin.htm.

Ongelmia työhallinnon ruotsinkielisessä sanastossa

Anna Skogster

16

Kirjoitin pro gradu -tutkielmani syksyn 2007 aikana Suomen työhallinnon ruotsinkielisen sanaston ongelmista. Työni on perinteinen sanastogradu, jonka teoreettinen viitekehys perustuu käsiteanalyysiin liittyvään teoriaan. Työn empirisessä osassa keskityin käsittelemään termejä ja analysoimaan sanaston ongelmiin johtaneita syitä. Keskeinen osa analyysiani oli osoittaa, että terminologian teorian ja käytännön välillä voi joskus olla hyvinkin syvä kuilu.

Työhallinnon sanaston epäjohtonmukaisuus on ongelmallista etenkin sen vuoksi, että alan sanastoa eivät tarvitse vain alan asiantuntijat, vaan myös tuiki tavalliset työvoimatoimiston työnhakija-asiakkaat. Julkisesta työvoimapalvelusta säädetään laissa, ja sanasto perustuu pitkälti lakitekstissä käytettyihin muotoiluihin. Kieli on kuitenkin usein liian monimutkaista tavallisen työnhakijan tarpeisiin, ja puhekielessä pitkät ja hankalat termit lyhenevät ja muuttavat muotoaan. Näin syntyy variaatiota, joka helposti johtaa sekaannuksiin. Virallisen rekisterin rinnalle syntyy epävirallinen rekisteri, sillä asiakkaat tarvitsevat tietoa lakikieltä helpotajuisemmallalla kielellä.

Työhallinnon tekstit kirjoitetaan pääosin suomeksi, ja suomenkielinen teksti käännetään sen jälkeen ruotsiksi. Systemaattista termityötä ei työministeriössä (nyk. työ- ja elinkeinoministeriö) ole tehty, mutta ruotsinkielisiä termejä toki pohditaan, jos ne osoittautuvat erityisen hankaliksi. Toiminta ei kuitenkaan ole ollut koordinoitua, eikä millään taholla ole varsinaisesti ollut vastuuta sanaston ylläpidosta tai yhtenäistämisestä. Termikysymyksiä pohtivat virkamiehet, jotka eivät välttämättä tiedä terminologian metodeista. Tekstejä kääntävät ministeriön omien kääntäjien lisäksi myös ministeriön muut virkamiehet sekä ulkopuoliset kääntäjät. Jos suomenkieliselle termille ei ole vakiintunutta vastinetta ruotsin kielessä, eri kääntäjillä voi olla eri näkemyksiä siitä, mikä vastine on paras. Osa sanaston epäjohtonmukaisuuksista johtuukin juuri kääntäjien erilaisista painotuksista.

Kirjoittajasta:

Anna Skogster valmistui joulukuussa filosofian maisteriksi Helsingin yliopistosta pääaineenaan ruotsin kääntäminen ja tulkkaus.

Keskityin tutkimuksessani analysoimaan lähinnä termitason ilmiöitä. Tutkimukseni osoitti, että työhallinnon ruotsinkielinen termistö syntyy pääasiassa käännosten kautta. Tärkeintä ruotsinkielisen termin muodostamisessa on se, että suomenkielisen termin informaation sisältö siirtyy muuttumattomana kielestä toiseen. Ruotsinkielisessä sanastossa on pääosin siis kyse suomenkielisten termien käännosvastineista.

Perinteinen terminologiakäsitys asettaa tietyt kriteerit teorian näkökulmasta hyväksyttävälle termille. Termin tulee olla esimerkiksi lyhyt, johdonmukainen samaan käsitejärjestelmään kuuluvien termien kanssa, ja sen tulee erottua selvästi muista termeistä. Tutkimuksessani kävi ilmi, että työhallinnon ruotsinkieliset termit eivät aina ole tästä näkökulmasta tarkasteltuina hyviä termejä.

Suomenkieliselle termille ruotsinkielistä vastinetta muodostettaessa joudutaan usein turvautumaan pitkiin prepositiorakenteisiin, joita on hankala käsitellä muuttumattomina erilaisissa tekstiyhteyksissä. Prepositioilmaukset muuttavat helposti muotoaan kontekstin mukaan. Pitkät termit lyhenevät helpokäyttöisempään muotoon, jos ne osoittautuvat hankaliksi toistuvassa käytössä. Tilannetta havainnollistaa *työnhakusuunnitelman* ruotsinkielinen vastine, joka alun perin on ollut *plan för arbets-sökande*, mutta on muuttanut vähitellen muotoaan ja lopulta lyhentynyt muotoon *jobbsökarplan*.

Vaikka monet termit ovat epäjohtonmukaisia, käsite termin taustalla on usein hyvinkin tarkkaan rajattu. Tästä syystä termeille voi olla jopa helpompi muodostaa määritelmä kuin onnistunut termivastine. Tarkkojen määritelmien olemassaolo selittyy sillä, että laki määrittelee alan tärkeimmät käsitteet hyvin yksityiskohtaisesti. Joskus saattaa tuntua jopa siltä, että ruotsinkielinen termi on pikemminkin suomenkielisen termin selite kuin itsenäinen termi. Ilmiön taustalla on ajatus siitä, että suomen- ja ruotsinkielisten termien tulisi olla sisällöltään mahdollisimman yhtenevät, ja tämän vuoksi suomenkielinen termi käännetään usein hyvin orjallisesti ruotsiksi sen sijaan, että pohdittaisiin ruotsin kielen omista lähtökohdista sopivaa termivastinetta. Kielten erilaisista rakenteista johtuen ruotsinkieliset termit ovat usein rakenteeltaan monimutkaisempia kuin suomenkieliset termit. Käsite, joka suomeksi voidaan ilmaista esimerkiksi yhdyssanalla, vaatii ruotsiksi usein sanaliiton tai prepositiorakenteen säilyttääkseen tismalleen saman sisällön.

Joskus samaa käsitettä kuvaavat synonyymiset termit saattavat olla ulkoasultaan hyvinkin erilaisia. Seuraavat esimerkit on poimittu työministeriön WWW-sivustolta (2007), ja ne havainnollistavat hyvin termin *työssä oleva* muuttumista käyttöyhteyden mukaan.

Esimerkki 1:

Työvoimapalvelut on tarkoitettu työssä oleville, työttömille, työelämään tulossa oleville henkilöille sekä työnantajille.

Arbetskraftstjänster är avsedda för både arbetande och arbetslösa, för personer som inträder på arbetsmarknaden och för arbetsgivare.

Esimerkki 2 (poimittu työllisyyskatsaustaulukosta):

Työnhakijat

- työssä olevat

Arbets sökande

- i arbete

Esimerkki 3:

Kesäkuun lopussa työvoimatoimistoissa oli kaikkiaan 449 400 työnhakijaa, joista 117 600 oli työssä olevia.

I slutet av juni hade arbetsförmedlingen inalles 449 400 arbets sökande, av vilka 117 600 var yrkesverksamma arbets sökande.

Käsite on kaikissa esimerkeissä sama, ja samaa suomenkielistä partisiippi rakennetta on käytetty kaikissa yhteyksissä. Ruotsin kielessä ei kuitenkaan ole vastinetta, joka olisi samalla tavalla käypä kaikissa tekstiympäristöissä, ja näin ollen käsitteen ruotsinkielinen ulkoasu vaihtelee kontekstin mukaan. Tilanteen tekee entistä monimutkaisemmaksi se, että sama käsite ilmaistaan teksteissä usein myös kiertoteitse. Työssä oleva voi ruotsinkielisessä tekstissä muuttua esimerkiksi muotoihin *person som har jobb*, *person som är sysselsatt* tai *person med sysselsättning*. Vaikka käsite "työssä oleva työnhakija" on yksiselitteinen ja hyvinkin tarkasti määriteltävissä, käsite ei ole saanut yksiselitteistä ruotsinkielistä kieliasua.

Silmäänpistävä ongelma työhallinnon sanastossa on myös se, että termit ovat väistämättä hyvin samankaltaisia. Asiaan vihkiytymätön ei voi ensisilmäyksellä päätellä, onko termeissä *jobbsökarträning*, *arbets sökningsträning* ja *jobbsökarutbildning* kysymys eri käsitteistä vai ovatko ne saman käsitteen synonyymisia ilmauksia. Lisäksi samaan aihepiiriin liittyy myös *jobbsökarklubb*, *jobbsökargrupp* ja *arbets sökargrupp*. Ilman perusteellista käsiteanalyysia ei voi päätellä, että termi *jobbsökarträning* on itse asiassa yläkäsite vieruskäsitteille *jobbsökarutbildning*, *jobbsökarklubb* ja *jobbsökargrupp*. *Jobbsökarutbildning* kuvaa käsitettä, josta joskus

voidaan käyttää myös termiä *jobbsökarkurs*. *Arbets sökningsträning* on termin *jobbsökarträning* synonyymi ja *arbets sökargrupp* puolestaan termin *jobbsökargrupp* synonyymi. Työhallinnon tekstit vilisevät tämänkaltaisia termejä, joten ei ole ihme, että sekaannuksia syntyy. Monet termit sisältävät etuliitteenä sanan *jobb* tai *arbete*, ja koska nämä kaksi sanaa ovat merkityksen osalta täysin synonyymisia, molempia käytetään. Sanojen ero on lähinnä tyylissä, sillä *jobb* on rekisteriltään arkipäiväisempi sana kuin *arbete*. Yhdyssanoissa etuliitteen *jobb*-käyttöä puoltaa sen lyhyys, kun taas etuliitteen *arbete*-puolesta puhuu sanan virallisempi luonne.

Suurin ongelma deskriptiivisessä sanastotyössä on se, että terminologian teoria kuvaa normatiivista työtä. Terminologian teoria juontaa juurensa pyrkimyksestä standardisoida kieltä, mutta termejä syntyy myös ilman, että niitä tietoisesti muodostetaan, ja teorian ja käytännön välille syntyy helposti kuilu. Tämä näkyi tutkimuksessani erittäin selvästi; teorian soveltaminen käytäntöön paljasti, että termit noudattavat vain harvoin teorian asettamia ehtoja. Perinteinen terminologian teoria soveltuukin ehkä paremmin aloille, joilla termit kuvaavat konkreettisia ilmiöitä ja käsitesuhteet ovat helposti määriteltävissä. Yhteiskunnallisten ilmiöiden analysointiin perinteinen terminologian teoria voi olla riittämätön, sillä käsitteet ovat usein abstrakteja ja suhteet käsitteiden välillä kulkevat ristiin rastiin. Samoista käsitteistä voi muodostaa useita erilaisia käsitejärjestelmiä näkökulman mukaan. Toisaalta perinteinen käsiteanalyysi on kuitenkin erittäin hyvä tapa hahmottaa minkä tahansa erikoisalan sanastoa. Käsitejärjestelmiä muodostaessa käsitesuhteita on mietittävä tarkkaan, ja sanaston epäkohdat paljastuvat kokonaisuudessaan vasta perusteellisen käsiteanalyysin kautta. Synonymiaa ja sanaston moniselitteisyyttä on vaikea havaita, ennen kuin käsitteiden väliset suhteet on määritelty.

Työhallinnon alalla olisi selvästi tarvetta myös normatiiviselle sanastotyölle. Työhallinto voisi hyötyä systemaattisesta termityöstä, sillä sen avulla pystyttäisiin paremmin turvaamaan ruotsin käännösten laatu ja sitä kautta myös ruotsinkielisten palvelujen toimivuus. Asiakkaan näkökulmasta sekava sanasto voi osaltaan vaikuttaa siihen, että palveluja pidetään vaikeasti lähestyttävänä tai jopa riittämättöminä. Työministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön yhdistyminen vaikuttaa luonnollisesti myös asiakkaille tarjottaviin työvoimapalveluihin, mikä väistämättä heijastuu ajan mittaan myös sanastoon. Murrosvaiheessa uhkana on sanaston muodostuminen entistä epäjohdonmukaisemmaksi, mutta toisaalta muutos voisi tarjota myös mahdollisuuden pohtia sanastokysymysten merkitystä tarkemmin.

Termiharava-palstalla käsitellään ajankohtaisia tai ongelmallisiksi osoittautuneita termejä. Lukijat voivat lähettää lehden toimitukselle ehdotuksia sopivista aiheista.

Tämänkertaiseen Termiharavaan on koottu erilaisiin internetin tuomiin uhkiin liittyviä termejä.

– *haittaohjelma*

Haittaohjelmalla tarkoitetaan Tiiviin tietoturvasanaston mukaan ohjelmaa, ohjelman osaa tai muuta käskyjoukkoa, joka tarkoituksellisesti aiheuttaa ei-toivottuja tapahtumia tietojärjestelmässä tai sen osassa. Haittaohjelmia ovat esimerkiksi virukset ja madot sekä näiden yhdistelmät.

– *vakoiluohjelma*

Vakoiluohjelma tarkoittaa Tiiviin tietoturvasanaston mukaan haittaohjelmaa, joka vakoilee tietojärjestelmää ja sen käyttöä ja lähettää keräämänsä tiedot ohjelmassa määritettyyn osoitteeseen. Vakoiluohjelmaa voidaan käyttää esimerkiksi käyttäjien toimintojen kartoittamiseen tai hyökkäyksen valmisteluun.

– *verkkourkinta*

Terminfon numerossa 1/2007 käsiteltiin tällä palstalla termiä *verkkourkinta* (engl. *phishing*, ruots. *nätfiske*), jolla tarkoitetaan käyttäjän manipulointia, jossa pyritään sähköpostin tai WWW-sivun välityksellä saamaan luottamuksellista tietoa. Verkkourkinnan rinnalle on tullut myös uusia urkinnan muotoja.

– *vishing*

Englanninkielinen *vishing*-termi tarkoittaa sähköpostitse tapahtuvaa verkkourkintaa, jossa käyttäjää pyydetään usein tietoturvaongelman varjolla soittamaan annettuun numeroon ja antamaan luottamuksellisia tietoja puhelimitse. Sähköpostissa saatetaan jopa huomauttaa, että tällaisten tietojen antaminen sähköpostitse on vaarallista.

Suomenkielinen termi voisi olla *puhelinurkinta*. *Vishing* on muodostettu englannin sanoista *VoIP* ja *phishing*.

– *smishing*

Englanninkielinen *smishing*-termi tarkoittaa huijausta, jossa pyritään valheellisen tekstiviestin avulla saamaan viestin saaja toimimaan halutulla tavalla. Käyttäjä saa

tekstiviestin, jossa häntä pyydetään usein tekaistun tilauksen peruuttamisen varjolla menemään tietyille WWW-sivulle, jolta hän saa laitteeseensa haittaohjelman.

Suomenkielinen termi voisi olla *tekstiviestihuijaus*. Smishing (kirjoitetaan joskus myös muodossa *SMiShing*) on muodostettu englannin sanoista *SMS* ja *phishing*.

– kirjoitusvirheharhautus

Kirjoitusvirheharhautus (engl. *typosquatting*) tarkoittaa harhautusta, jossa käytetään hyväksi käyttäjän tekemää kirjoitusvirhettä, kun tämä on kirjoittanut verkkotunnusta tai WWW-osoitetta. Kaappaaja on ennalta varannut itselleen jonkin suosituksen WWW-osoitteen tapaisia tunnuksia. Kun käyttäjä sattuu vahingossa kirjoittamaan tällaisen virheellisen osoitteen (esim. www.goggle.com), hän joutuu kaappaajan ylläpitämälle sivulle, jolta voi saada koneeseensa haittaohjelman. Käsitteestä käytetään myös termiä *kirjoitusvirhekaappaus*.

– verkkotunnuspiratismi

Verkkotunnuspiratismi (engl. *cybersquatting*, ruots. *domänockupation, domänrofferi*) tarkoittaa sellaisen verkkotunnuksen varaamista, joka on sama kuin toisen organisaation nimi tai tavaramerkki. Tällä pyritään yleensä saamaan taloudellista hyötyä myymällä kaapattu verkkotunnus edelleen tai tuottamaan kiusaa laittamalla sivustolle kyseiselle organisaatiolle tai tuotemerkille haitallista aineistoa.

Suomenkielinen termi ei ole vielä vakiintunut, vaan käsitteestä käytetään myös termejä *nimenvaltaus* ja *verkkotunnuksen valtaus*. Myös englanniksi käsitteestä käytetään jonkin verran eri termejä. Pelkästään tavaramerkin valtaamisesta käytetään termiä *trademark cybersquatting*. Käsitteeseen on viitattu myös termeillä *domain name piracy* ja *domain name grabbing*. Ruotsinkielisissä teksteissä käsitteeseen on viitattu myös termeillä *domännamnsstöld*, *namnappning* ja *domännappning*.

Tilaa oma LUKUfiilis

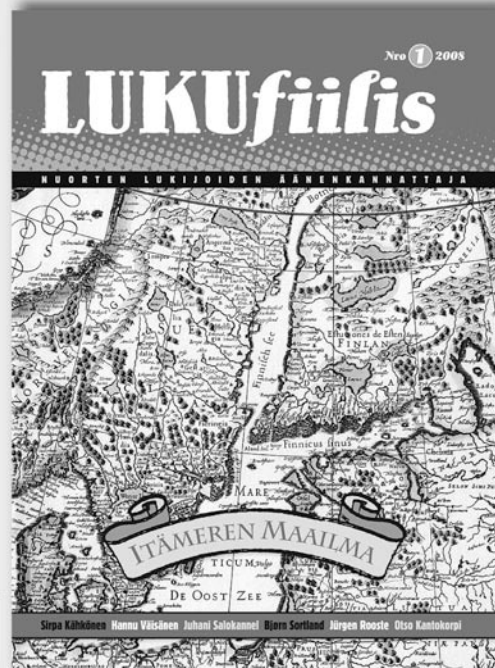
Lukukeskuksen julkaiseman Suomen ainoan nuorten kirjallisuuslehden **LUKUfiilisen** keskeistä sisältöä ovat kirjailija-haastattelut ja kirjailijoiden kolumnit.

LUKUfiilis arvostelee vuoden jokaisessa neljässä lehdessä noin 20 kirjaa. Kriitikot ovat lukio- ja yläasteikäisiä nuoria ja ammattikriitikoita.

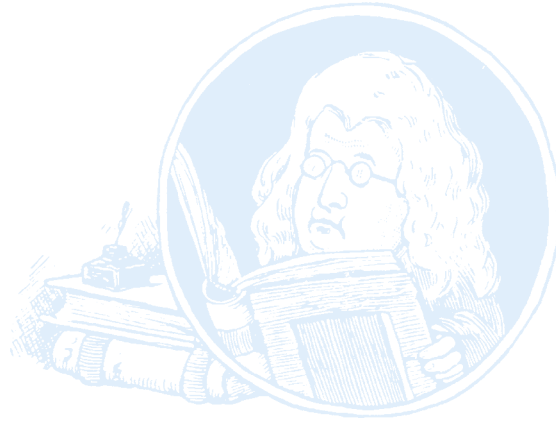
Lehteä tehdään kiinteässä yhteistyössä nuorten kanssa. **LUKUfiilis** tarjoaa nuorille kirjoittajille mahdollisuuden kokeilla siipiään ja saada tekstejään julkaistavaksi. Päätoimittaja on kirjailija Tuija Lehtinen.

Tilaa nyt **LUKUfiilis**-lehti omaksi tai lahjaksi!

- käy Internet-sivuiltamme www.stellatum.fi
- Tilaaajapalvelu -> Tilaukset -> Valitse tuote riippuvälkostä
- lähetä sähköpostia osoitteeseen tilaaajapalvelu@stellatum.fi
- soita numeroon (03) 4246 5340

LUKUfiilis-lehden tilaushinnat Suomessa vuonna 2008 (neljä numeroa vuodessa): kestotilaus 28 € (laskutusväli 12 kk), 12 kuukauden määräaikaistilaus 32 €.

- *Arabia-suomi-sanakirja*

Maria El Hilalin laatima *Arabia-suomi-sanakirja* sisältää modernin arabian keskeisen sanaston, noin 30 000 sanaa ja sanontaa. Siinä on mukana myös erikoisalojen keskeistä sanastoa esimerkiksi biologian, matematiikan, politiikan ja teologian alalta.

Sanakirja on laadittu helppokäyttöiseksi eikä se vaadi arabian perinteisen juurijärjestelmän tuntemusta. Sanakirjan lopussa on verbitaulukkoja, minikielioppi sekä keskeisimmät sananlaskut. Mukana on myös esimerkkejä keskustelutilanteista.

Sanakirja on tarkoitettu ennen kaikkea arabiankielille suomen kielen opiskelijoille, mutta se soveltuu myös suomenkielille arabian kielen opiskelijoille. Sanakirja soveltuu paitsi opiskelijoille myös ammattikäyttöön.

Arabia-suomi-sanakirjaa myydään noin 60 euron hintaan kirjakaupoissa sekä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran verkkokirjakaupassa (<http://kirjat.finlit.fi>).

Maria El Hilali
Arabia-suomi-sanakirja
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2008. 954 s.
ISBN 978-951-746-984-5

- *Tietokirjoittajan käsikirja*

Virve Mertasen laatima *Tietokirjoittajan käsikirja* on käytännönläheinen opas, josta selviää kirjanteon perusasiat. Kirja on suunnattu pääasiassa aloittelevalle tietokirjoittajalle, mutta myös kokenut kirjantekijä hyötyy kirjan muistilistoista ja esimerkeistä.

Tietokirjoittajan käsikirjassa on sanasto, joka kattaa vajaat 400 kustannus- ja kirjapainoalan suomenkielisiä termiä selityksineen.

Toeksessa on liitteenä tiivis kirjoittajan muistilista, oikeinkirjoitusohjeita, korjauslukumerkit, kustannussopimuksen malli ja Suomen tietokirjailijat ry:n suosittu tekijänpalkkioista.

Virve Mertanen toimii kustannustoimittajana Työterveyslaitoksessa ja hänellä on 20 vuoden kokemus kustannusalalta kirjojen, lehtien ja markkinoinnin parista.

Tietokirjoittaja käsikirja maksaa kirjakaupoissa noin 35 euroa.

Virve Mertanen
Tietokirjoittajan käsikirja
Vastapaino, Tampere 2007. 167 s.
ISBN 978-951-768-207-7

- *Suomi kasvitieteen kieleksi*

Kaarina Pitkäsén väitöskirja *Suomi kasvitieteen kieleksi – Elias Lönnrotin termistön kehittäjänä* selvittää Elias Lönnrotin työtä tieteellisen sanaston muodostajana ennen kaikkea kasvitieteen alalla. Lönnrotin kasvien rakenneoppiin luoma sanasto on hänen eri tieteenaloille laattimista sanastoistaan laajin ja vakiintunein.

Teoksessa jäljitetään kasvien rakenneopin termien alkuperää, analysoidaan termejä tieteellisten käsitteiden nimeäjinä ja osoitetaan uudissanonien muodostamisen taustalla olevia kotoisia ja vieraskielisiä malleja.

Sanastollisen analyysin lisäksi tutkimus esittelee kasvien rakenneopin historiaa, tuo esiin Lönnrotin näkemyksiä omakielisen sanaston tärkeydestä kansansivistyksen kannalta sekä luo katsauksen näiden 150 vuotta sitten muodostettujen sanojen elämään nykyisessä kasvitieteen termistössä.

Kaarina Pitkänen väitteli huhtikuun alussa Helsingin yliopiston humanistisessa tiedekunnassa. Hän on kirjoittanut väitöskirjatutkimuksestaan myös Terminfon numeroon 2/2005.

Teos on myynnissä noin 30 euron hintaan kirjakaupoissa sekä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran verkkokirjakaupassa (<http://kirjat.finlit.fi>).

Kaarina Pitkänen
Suomi kasvitieteen kieleksi – Elias Lönnrotin termistön kehittäjänä
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2008. 314 s.
ISBN 978-951-746-982-1

- *Suomalais-venäläinen metsäsanakirja*

Irina Kudashevan ja Igor Kudashevin laatima ja Inkeri Vehmas-Lehdon ja Aleksandr Gerdin toimittama *Suomalais-venäläinen metsäsanakirja* sisältää noin 5000 suomalaista metsäalan termiä. Erikoisaloina ovat erityisesti metsätalous ja metsäekologia, mutta termejä on kaikkiaan 30 aihealueelta koneista ja laitteista ympäristömuutokseen.

Sanakirjan suomenkieliset käsitteet on määritelty ja niihin liittyy usein myös selitteitä. Termien ohessa on annettu kielioppi- ja tyyli tietoja. Venäjänkielisten termivastineiden yhteydessä on selitteitä ja käsite-eroja koskevia merkintöjä. Eri tietojen kohdalle on merkitty myös niiden lähde. Jokaisen termitietueen kohdalla myös kerrotaan, mihin aihealueeseen se kuuluu. Lisäksi kirjan loppuun on koottu käsitteiden suhteita havainnollistavia käsitekaavioita.

Sanakirja on tarkoitettu suomalaisille ja venäläisille kääntäjille, tulkeille, metsäalan asiantuntijoille ja muille alan sanastoa tarvitseville. Sanakirjaa voidaan käyttää myös kääntäjänkoulutuksessa ja metsäalan opetuksessa.

Suomalais-venäläisen metsäsanakirjan laatimisesta on kerrottu myös Terminfon artikkeleissa muun muassa numeroissa 4/2005 ja 1/2007.

Suomalais-venäläistä metsäsanakirjaa myydään noin 85 euron hintaan kirjakaupoissa sekä Metsäkustannuksen verkkokirjakaupassa (www.metsalehti.fi/kauppa).

Aleksandr Gerd, Igor Kudashev,
Irina Kudasheva & Inkeri Vehmas-Lehto
Suomalais-venäläinen metsäsanakirja
Metsäkustannus, Helsinki 2008. 895 s.
ISBN 978-952-5118-34-6

- *Suomi-vietnam-sanakirja*

Nyt ilmestynyt *Laurent Tran-Nguyenin* toimittama *Suomi-vietnam-sanakirja* on kymmenen vuotta sitten ilmestyneen sanakirjan toinen, uudistettu painos.

Sanakirja sisältää noin 60 000 hakusanaa. Mukana on myös erikoisalojen termejä, sanontoja sekä puhekielisiä ilmauksia. Sanakirjaan on suomenkielisten sanojen kohdalle merkitty kielioppitietoja sekä tarvittaessa tieto erikoisalasta ja tyyli laajista. Sanakirjan suomenkielisten hakusanojen valinta herättää hiukan ihmetystä, sillä mukana on runsaasti vanhahkavia sanoja.

Suomen ja vietnamin kielen rakenne ja ääntäminen ovat hyvin erilaisia, kuten Tran-Nguyen toteaa esipuheessa. Tästä syystä lyhyt esitys näistä eroista olisi ollut sanakirjassa paikallaan.

Sanakirja on tarkoitettu pääasiassa vietnaminkielisille käyttäjille – Suomessa asuu noin 5000 äidinkielenään vietnamia puhuvaa – mutta siitä on hyötyä myös suomalaisille, hyvin vietnamia osaaville käyttäjille.

Laurent Tran-Nguyen on kulttuuripsykologian, kieli-tieteen ja kansainvälisen viestintäpsykologian asiantuntija. Hän on toimittanut myös *Vietnamilais-suomalaisen yleissanakirjan* ja kääntänyt *Fred Karlssonin Suomen peruskielessä* vietnamiksi.

Suomi-vietnam-sanakirjan voi ostaa kirjakaupoista noin 40 euron hintaan.

Laurent Tran-Nguyen (toim.)
Suomi-vietnam-sanakirja
Palmenia, Helsinki 2008. 808 s.
ISBN 978-951-570-759-8

- *Hääd pulmapäeva!*

Ulvi Wirénin kokoama *Hääd pulmapäeva ja yli 1000 muuta viron kielen riskisanaa* kattaa yli tuhat sellaista viron kielen sanaa, jotka ovat samannäköisiä kuin suomessa mutta merkitykseltään täysin erilaisia.

Kirjan riskisanoille on annettu suomenkieliset vastineet ja havainnollisia esimerkkilauseita. Kirjassa on mukana myös kielellisistä haksahduksista varoittavia dialogeja, joihin *Jukka Pylväs* on laatinut merkityseroja ilmentävät hauskat piirroukset.

Kirjasta selviää muun muassa, että kirjan nimessä oleva *hääd pulmapäeva* tarkoittaa *hyvää häöpäivää* ja ilmaus *su katse läks hukka* tarkoittaa *yriyksesä meni pieleen*.

Hääd pulmapäeva ja yli 1000 muuta viron kielen riskisanaa maksaa kirjakaupoissa noin 15 euroa.

Ulvi Wirén
Hääd pulmapäeva ja yli 1000 muuta viron kielen riskisanaa
Gummerus, Helsinki 2007. 96 s.
ISBN 978-951-20-7407-5

- *Remusanakirja*

Jukka Annala on koonnut rockmuusikko *Remu Aaltosen* puheenparresta *Remusanakirjan*. Sanakirja ei ole puhdasoppinen sanakirja, vaan pikemminkin mosaiikkimainen henkilökuva.

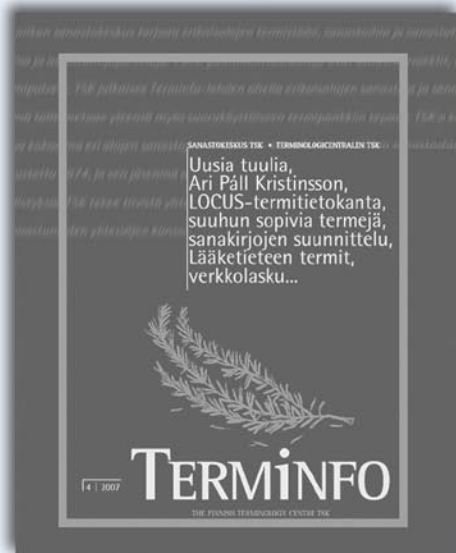
Sanakirjassa on mukana runsaat 500 Remu-sanaa selityksineen. Hakusanojen yhteydessä annetaan runsaasti käyttöesimerkkejä. Teoksessa on varsinaisen sanakirjaosuuden lisäksi "lyhyt oppimäärä Remusta" ja katsaus Hurriganesin laulujen teksteihin.

Remun omaleimainen puhetapa koostuu yhdistelmästä Stadin slangia, muusikkojen puhekieltä ja romani-kieltä. Näiden elementtien pohjalta Remu jalostaa ja luo omia sanojaan ja kielikuviaan.

Remusanakirjaa myydään kirjakaupoissa noin 20 euron hintaan.

Jukka Annala
Remusanakirja
Teos, Helsinki 2008. 167 s.
ISBN 978-951-851-156-7

Teetkö työtä ammattikielen parissa?

Tilaushinnat Suomessa 2008 (neljä numeroa vuodessa): kesto-tilaus 37 € (laskutusväli 12 kuukautta), 12 kuukauden määräaikaistilaus 41 €.

Terminfo julkaisee artikkeleita, joissa käsitellään erikois-kieliä ja niissä käytettävää termistöä. Terminfon avulla saat tietoa tekniikan ja muiden erikoisalojen sanastohankkeista, opinnäytetöistä ja tutkimusprojekteista.

Minisanastojen lisäksi Terminfossa annetaan suosituksia ajankohtaisten tai muuten ongelmallisten termien käytöstä.

Terminfon julkaisija on Sanastokeskus TSK. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

Tilaa Terminfo-lehti

- käy Internet-sivuillamme www.stellatum.fi
->Tilaaajpalvelu -> Tilaukset -> Valitse tuote riippuvalikosta
- lähetä sähköpostia osoitteeseen tilaajapalvelu@stellatum.fi
- soita numeroon (03) 4246 5340

Challenges of terminology projects

Page 3

Effective implementation of terminology projects usually call for cooperation with terminology experts. If a project is not coordinated properly, costs and the need for resources will easily increase. The carrying out of a project requires project management skills and approved terminological methods.

It is wise to organize terminology projects so that a work group of terminologists and special field experts is formed. The experts are responsible for the correctness of the content and the terminologists for the proper use of terminological principles.

A terminology project can mean many things: from minor checking of material to the coordination of the whole project from term inventory to publication. The aim of a terminology project may also be the development of a terminology process so that terminology work would continue after the project and the created terminology would be updated.

When starting terminology work it is advisable to contact terminology experts because they have specialized in managing just this kind of projects.

Sinikka Hieta-Wilkman – spokeswoman for terminology work in electrical and electronics field

Page 4

Sinikka Hieta-Wilkman is the director of SESKO Electro-technical Standardization in Finland. Already in school, she liked mathematics and physics, and knew that she wanted to work in the technical field. She studied electrical engineering, and was the only girl in her class. In the 70s a woman working in this field was a rarity.

In the end of 90s she started to study media communication in the University of Helsinki and graduated as a Master of Social Sciences. In 2004 she was chosen first as the vice director and then the director of SESKO.

According to Hieta-Wilkman the tasks of SESKO are divided into two parts: SESKO participates in the international (IEC) and European (CENELEC) cooperation in the electrotechnical standardization as Finland's representative and produces the results of this cooperation as national SFS standards.

Sirpa Suhonen

SESKO is a member and standard-writing body of the Finnish Standards Association SFS. SFS publishes and sells the Finnish standards. Last year almost half of SESKO's financing consisted of the compilation fees paid by SFS for selling the standards made by SESKO.

At the moment topical issues in standardization are those connected with the environment and energy efficiency. Hieta-Wilkman reminds that standards are present in everything in everyday life, from the safety of food to the care labels of clothes.

As the director of SESKO the tasks of Hieta-Wilkman include e.g. the management of the organization, and acting as the secretary for the Finnish National Committee of IEC and CENELEC. Much of the work is international. She thinks that independence and versatility are the best parts of her work. She also enjoys the fact that she is able to follow the development of the society and electrical field and global standardization from a box seat. She also values the committed workers of SESKO and experts participating in standardization.

Hieta-Wilkman sees that the status of Finnish is central in standardization work. Especially important is the coherent use of terms, so that different terms are not used for the same thing. About one tenth of the published standards are translated into Finnish. It is important that the standards on electrical safety are available in Finland's official languages. However, the importance of English has increased, and often facts are checked from the original English standard even if a Finnish standard was available.

Hieta-Wilkman thinks that the Finnish Terminology Centre TSK is very important for the Finnish society. Above all, the TSK is necessary as a supporter of the dialogue between consumers and experts, but also of the communication between experts. The TSK has a central role in creating, harmonizing and developing special languages.

Vocabulary for food business

Page 7

24

The Vocabulary of Registers Stipulated in the Food Act – Objects of Control compiled by the Finnish Food Safety Authority Evira and the Finnish Terminology Centre TSK was published in the beginning of 2008. The terminology project was started in 2007 in connection with the development project for data collection in municipal food control.

The purpose of the terminology project was to support the specification of the food control information system and registers. The vocabulary contains 68 concepts which were defined and given Finnish term recommendations and Swedish and English equivalents.

The special characteristic of the terminology project was that it was made for a certain information system. The objects of control in the new food control information system were defined. The objects of control are the food business activity (e.g. slaughtering and grain mill activity), food business operator (first destination operator, small slaughterhouse), place of activity (approved food premises), foodstuffs and their classifications.

All the concepts used in the information system could not be defined, so such concepts that may cause misunderstandings were chosen. These concepts do not always form very coherent concepts systems. Therefore the concept diagrams contain many supplementary terms, i.e. terms which are not defined but which help to understand the concept systems.

The work group discussed a lot how the definitions given in legislation should be taken into account in the terminology work. It was noticed that the definitions of statutes can seldom be used as such in a terminological vocabulary. They often mention things that are not considered essential characteristics in definitions on the basis of a terminological concept analysis. The definitions used in statutes do not usually take into account the relations between concepts whereas in terminology work they are of utmost importance. The form of definitions in the vocabulary may differ from the ones used in food legislation, but their content is not in contradiction with the definitions of statutes.

The work group found out that sometimes the established term was not unambiguous or exact. For example, a layperson cannot necessarily connect the term *first destination operations* to the trade of food of animal origin inside the European Union. In most cases, however, the terms were considered so established that new term recommendations were not given. Although the terms used e.g. in legislation are not always sufficiently

clear and unambiguous, the suggestion of new terms could cause confusion. It should be possible to influence the terms used in legislation when the statutes are enacted and renewed.

The vocabulary is meant above all to the municipal control authorities and others working in food control. The vocabulary helps to ensure that all who enter and use the information of the new system will mean the same concept with the same term. In addition, the vocabulary will ease the work of those who need food control terms, like translators and editors. The information will also disseminate from control to the consumers, when in all the phases of communication the same terms are used for the same things. Clear definitions will also help the consumers to understand the food control and its results.

Nation's memory needs terms in form of ontologies

Page 11

Memory organizations (museums, libraries) store the collective memory of the nation with the help of artefacts, recordings, books and samples. These documents of the memory are studied and the information extracted from them is listed. The memory organizations use various information retrieval systems to digitize and search information on objects. Listed cultural heritage has been transferred into common portals when anyone can search for different targets and related information independent on time and place. In portals the information is usually reached by selecting the right entry word. Expressly the right one.

For the information related to the object to be found, the saver and retriever of information should have a common language. Sometimes the mere choice of the name of an object can be full of alternatives (hat, cap, headgear). When the term choice has been made in the museum and the information transferred into a common portal, it is the retriever's turn to wonder which term to enter in the search field.

However, a remedy to "recall the memory" or to boost search functions has been developed. It is the semantic web. The aim of the semantic web is the dissemination and versatile usability of information based on the meaning of concepts. This is achieved by using ontologies. An ontology can be described as an information structure which contains a collection of certain and representative concepts of the field in question. Each concept has its own place in a concept hierarchy based on its meaning. Together the concepts form a web of

meanings. The concepts can be seen in the user interface so that the end user can easily choose the most interesting target for a search from a group of concepts. "No hits" will not occur any more and the search engine can offer interesting new targets based on concept relations.

From word lists to web collaboration

Page 12

The Internet has become the most popular source of information among translators and others looking for terminological information, and the number of term sources published in it has increased. About ten years ago *Anita Nuopponen* looked for web sources for terminological information, classified them and studied how multimedia had been used in them. Now she went through more than 200 different freely available web glossaries and 15 open terminological databases. The idea was to find out whether the situation had changed, and who published, for whom and in which context.

The publicly available term banks belong to terminology centres, government institutions, organizations and universities. The majority of available resources are glossaries and word lists compiled by experts or enthusiasts of various fields – often without any knowledge of terminological or lexicographical methods. It was not always clear who or which organization maintains the glossary or even the site.

The target groups of the web glossaries were mainly experts, enthusiasts, students, pupils and their parents, teachers, clients, service users and the general public. Term banks were targeted at translators and terminologists.

In printed glossaries and dictionaries pictures and graphics have been used for long. The space is not a similar problem in the Web, but it was still difficult to find examples of web glossaries containing illustrations or sound. Sign language glossaries are exceptions and use the possibilities given by web multimedia.

The extremes are formed by one page word lists coded with basic HTML and term banks based on database systems and offering multiple search functions. The simplest word lists do not even have links, but terms, equivalents, definitions and other information are just listed on the same page.

The search function in the inspected term banks is most often limited to entry search where one has to know the whole term or a part of it. The search may also include the definition fields. Some glossaries have a

thematic search possibility. Concept diagrams will help in information retrieval, when the concept is more or less known but the term is not. Thesauri are traditionally built on concept relations.

The Internet makes interaction possible – either between the user and the service or between those who are doing the terminology work and those interested in it. Cooperation is an essential feature of terminology work. In the Web, however, there are only the results of terminology projects as PDF files, web glossaries or term records in term banks. The communication is directed from the compiler to the user, and interaction is information retrieval between the user and the system. Sometimes the user can give feedback.

These features are not yet active web collaboration. Many organizations and terminology projects may use different web collaboration tools. As an example of open terminology development are the web communities for various hobbies using e.g. wiki tools.

The change of terminological web resources is above all quantitative. Very different parties are publishing web glossaries mainly for all who are interested. When it comes to multimedia, photos and graphs are used but sound and moving image seldom. Links are used for navigation, but thematic browsing is not yet used. Interesting consideration for developers of terminology work is offered by sites which have a possibility to enter own material on the site, to edit previous material, to discuss with others interested in the terminology of the same field and give and get feedback on forums, blogs or wiki applications.

Greetings from Estonia

Page 15

A terminology seminar was organized by the doctoral school of linguistics and language technology of the University of Tartu in Estonia in the middle of April.

Heido Ots, publisher and translator, who has worked long with terminology told about the challenges of Estonian terminology management. *Martin Luts* discussed the role of ontologies in the semantic compatibility of information systems. The aim is to develop a common Estonian ontology which would enable the implementation of an Estonian semantic web. *Airi Liimets*, professor of the Estonian Academy of Music and Theatre, told about the compilation of a glossary on culture and education. The aim of the glossary is to define the most important concepts of pedagogics.

The TSK's representatives were given *Terminiõpetus*, a textbook of terminology, by *Tiiu Ereft*. The book deals

with terminology from many viewpoints, e.g. it studies Estonian glossaries and evaluates their quality.

In Estonia there are professional terminologists e.g. in the Estonian Terminology Centre at the Institute of the Estonian Language. Its five employees work in terminology projects, develop recording and publication system for terminological material and administrate ESTERM and MILITERM term banks on their web site.

Problems in Swedish employment administration terminology

Page 16

Anna Skogster studied the problems of the Swedish terminology of the Finnish employment administration in her master's thesis. The inconsistency of the employment terminology is problematic because the terms are not needed just by the experts of the field but also ordinary job seekers. The terms are mainly based on the ones used in statutes on public employment services. The legal language is complicated, and in speech the long and difficult terms are shortened and changed which leads to variation and misunderstandings.

The texts of employment administration are mainly written in Finnish and then translated into Swedish. Systematic terminology work has not been done, but Swedish terms are discussed if they prove to be very difficult. The activity has not been coordinated, and nobody has been responsible for maintaining or harmonizing the terminology.

When Swedish equivalents are created for Finnish terms, long preposition structures are often used. It is difficult to use them unchanged in different contexts. Although many terms are inconsistent, the concept behind the term is often defined exactly. The reason for this is that the law defines the most important concepts very specifically. Sometimes it feels that the Swedish term is rather an explanation to the Finnish term than an independent term. The idea is that the content of the Finnish and Swedish terms should be congruent with each other, and for this reason the Finnish term is translated word-by-word into Swedish instead of thinking about a proper equivalent from the viewpoint of the Swedish language. A striking problem in the employment administration terminology is also that the terms are very similar.

The traditional theory of terminology may be insufficient for the analysis of social phenomena, because the concepts are abstract and interrelated. On the other

hand, traditional concept analysis is a very good method to perceive any special field terminology.

The field of employment administration clearly has a need for normative terminology work. It could benefit from systematic terminology work because the work could better ensure the quality of Swedish translations and in this way also the functioning of the Swedish services.

Literature

Page 20

Finnish-Russian forestry dictionary

Suomalais-venäläinen metsäsanakirja by *Irina Kudasheva* and *Igor Kudashev* and edited by *Inkeri Vehmas-Lehto* and *Aleksandr Gerd* contains about 5000 forestry terms. Special fields are especially forest economy and ecology, but there are altogether 30 subject fields from machines and equipment to environmental change. Finnish concepts have been defined, and information on grammar and style has been given. Russian term equivalents have explanations and remarks on conceptual differences. The special field is given in every term record. There are also concept diagrams. The dictionary is meant for Finnish and Russian translators, interpreters, forestry experts and others in need of forestry terms.

Arabic-Finnish dictionary

Arabia-suomi-sanakirja by *Maria El Hilali* contains the central vocabulary of modern Arabic, about 30 000 words and phrases. It also contains central terms on special fields, e.g. biology and mathematics. It has also verb tables, a small grammar and proverbs. It is meant mainly for Arabic-speaking students learning Finnish, but can also be used by Finnish-speaking students learning Arabic.

Finnish-Vietnamese dictionary

Suomi-vietnam-sanakirja by *Laurent Tran-Nguyen* is a renewed edition of a dictionary published ten years ago. It contains about 60 000 entries. There are also special field terms, phrases and colloquialisms. The selection of Finnish entry words is perhaps a little surprising because there are many archaic words. The dictionary is meant mainly for Vietnamese-speaking users, but it is also useful for Finnish-speakers who know Vietnamese well.

Detailed publisher and order information can be found in the Finnish article, pages 20–22.

Sanastokeskus on sanastotyön asiantuntija

Sanastokeskus TSK ry tarjoaa sanastotyöhön ja erikoisalojen termien käyttöön liittyvää tietoa ja asiantuntijapalveluja. Taustaltaan Sanastokeskus on vuonna 1974 perustettu yhdistys, jonka ensisijaisena tarkoituksena on saada aikaan laadukkaita sanastoja sekä kehittää sanastotyön metodiikkaa ja pitää yllä siihen perustuvaa osaamista. Toiminta perustuu terminologian teorian ja sitä soveltavien käytännön menetelmien vankkaan hallintaan ja kehittämiseen.

Sanastokeskus TSK:n toimintamuotoja ovat:

- termiaineistojen tuottaminen ja julkaiseminen
- termistönhuolto ja terminologinen neuvonta
- sanakirjoihin erikoistunut kirjasto
- sanastotyöhön liittyvä tietopalvelu
- sanastotyön menetelmien kehittäminen ja koulutus
- terminologia-alan kansainvälinen yhteistyö.

Sanastokeskus tekee riippumattomana asiantuntijaelimellä yhteistyötä paitsi jäsentensä myös muiden terminologiasta ja sanastotyöstä kiinnostuneiden yhteisöjen kanssa – esimerkiksi Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen, pohjoismaisten sanastokeskusten, kansainvälisten standardisoimisjärjestöjen sekä Euroopan unionin toimielinten kanssa.

Keitä Sanastokeskus palvelee?

Sanastokeskuksen asiakkaita ovat suomalainen elinkeinoelämä, julkishallinto, koulutus- ja tutkimussektori, Euroopan unionin toimielimet sekä terminologista tietoa tarvitsevat yksityishenkilöt. Palvelut on tarkoitettu kaikille oman alansa asiantuntijoille toimenkuvaan katsomatta, sillä missäpä työssä ei ammattikielen ja -termistön hyvällä hallinnalla olisi merkitystä. Eri-tyisen paljon Sanastokeskuksen palveluja käyttävät kääntäjät, toimittajat ja muut kielenkäytön ammattilaiset.

Sanastokeskus kehittää ja tarjoaa palvelujaan asiakkaiden tarpeiden mukaan sekä erillisten toimeksiantojen muodossa että omaehtoisesti. Sanastokeskuksen työ on viime kädessä aina yleishyödyllistä palvelutoimintaa: siitä hyötyvät kaikki.

Terminologicalentralen är expert på ordlistearbete

Terminologicalentralen TSK erbjuder kunskap och expert-hjälp i frågor som berör ordlistearbete och facktermer. Terminologicalentralen är en förening som grundades år 1974. Terminologicalentralens primära uppgifter är att utarbeta högklassiga ordlistor och vidareutveckla ordlistearbetets metodik samt att upprätthålla det kunnande detta baserar sig på. Terminologicalentralen behärskar terminologins teori och de praktiska metoder som till-lämpar den.

Terminologicalentralen TSK:s verksamhetsformer:

- produktion och publicering av terminologier
- termvård och terminologisk rådgivning
- ett bibliotek specialiserat på ordböcker
- terminologisk informationstjänst
- utveckling av ordlistearbetets metodik samt utbildning
- internationellt samarbete inom terminologin

Terminologicalentralen samarbetar som obunden expert-organisation såväl med sina medlemmar som med övriga organisationer som är intresserade av ordlistearbete – till exempel med Forskningscentralen för de inhemska språken, de nordiska terminologicalentralerna, internationella standardiseringsorgan samt Europeiska kommissionens organ.

Vem kan utnyttja Terminologicalentralens tjänster?

Bland Terminologicalentralens kunder finns, förutom privatpersoner som behöver terminologisk information, även representanter för det finländska näringslivet, den offentliga förvaltningen, utbildnings- och forskningssektorn och Europeiska unionens organ. Tjänsterna är avsedda för alla fackmän, oberoende av befattning, ty i vilket arbete skulle inte ett gott behärskande av fackspråk och -termer vara betydelsefullt? Speciellt mycket används Terminologicalentralens tjänster av översättare, journalister och övriga professionella språkanvändare.

Terminologicalentralen utvecklar och erbjuder sina tjänster enligt kundernas behov. Uppdragen kan komma utifrån eller tas på eget initiativ. Arbetet på Terminologicalentralen är alltid i sista hand allmännyttigt: alla blir betjänta av det.

www.tsk.fi

Sanastokeskus TSK tarjoaa termeihin ja ammattikieliin liittyvää tietoa ja asiantuntijapalveluja. Sanastokeskuksen päätoimintamuotoja ovat sanasto-projektit, termipankki ja termipalvelu.

Sanastokeskus julkaisee Terminfo-lehden ohella erikoisalojen sanastoja sekä kirjoja että sähköisessä muodossa. Termipankki TEPA on käytettävissä osoitteessa <http://www.tsk.fi/tepa/>.

Sanastokeskuksen kirjastossa on laaja kokoelma eri alojen sanastoja, sana-kirjoja ja sanastostandardeja. Kirjasto on avoinna arkisin klo 9.00–16.00.

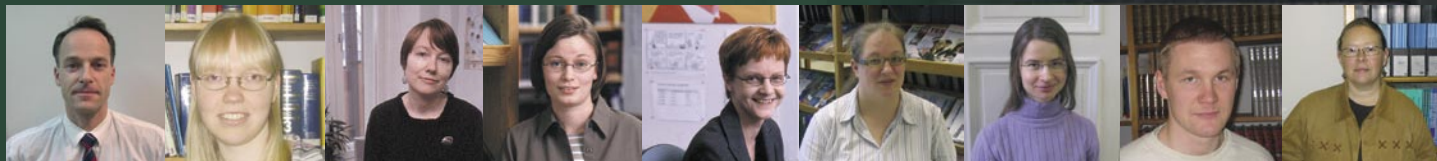
Sanastokeskus on perustettu 1974, ja sen jäseninä on yksityishenkilöitä, yrityksiä, liikelaitoksia, käännöstoimistoja ja aatteellisia yhdistyksiä. Sanasto-keskus tekee tiivistä yhteistyötä sekä jäsenistösä että muiden sanastotyötä kiinnostuneiden yhteisöjen kanssa.

Terminologicalentralen TSK erbjuder experthjälp i frågor som berör terminologi och fackspråk. Terminologicalentralens huvudsakliga verksamhet utgörs av ordlisteprojekt, termbanker och termtjänst.

Terminologicalentralen utger tidskriften Terminfo samt publicerar fackordlistor både i tryckt och elektronisk form. Termbanken TEPA finns tillgänglig på adressen <http://www.tsk.fi/tepa/>.

Terminologicalentralens bibliotek omfattar ett stort antal fack-ordlistor och ordböcker. Biblioteket är öppet för allmänheten alla arbetsdagar kl. 9.00–16.00.

Terminologicalentralen grundades år 1974 och dess medlemskår består av privatpersoner, företag, affärsverk, översättningsbyråer och ideella föreningar. Terminologicalentralen har ett nära samarbete med såväl sina medlemmar som med övriga organisationer som är intresserade av terminologiarbete.

Sanastotyön asiantuntemusta vuodesta 1974.

ISSN 0358-7517